

RUKI.

882.

(2. gild) Telje

Pro simplicibus Ape & Pauli, König

KERESZTYEN SENECA,

Az az
LVCIVS ANNÆVS SENECA,
Leveleiből ki-fzedetett,
Es xxxviii. Részre osztatott,
KERESZTYENI

VIRAGOK.

*Mellyek az Tekéntetes
és Nagyságos*

GROFF BATTYANI
A D A M, &c.

ő Nagysága akarattyából.
Diákból magyarra, most
elsőben fordítottak és költsé-
gével ki-nyomtatattak.

Nyomtatta Béchben, A'Koloniai Ud-
varban Cosmerovius Máte.

M. DC. L I V. esztendőben,

I. C. D.

D. A. B.

*Acurrir Patris Pelicani pullus ad alas
Profluit è solo Vita, Salusq. Patre.
Baltjan ad Comitē Francisci Caxt. Adamū
Profugit, hoc tutū se probat esse Patre.*

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR

Növekedéskönyvtár

1952. évi 1768. sz.

Ajánló Levél.

A' Tekéntetes és Nagyságos,

G R O F F V R,
BATTYANI ADAMNAK,
Német-úy-vár, Szalónak,
Boroſtyán, &c.

Őrökös Urának; az Főlséges Római
birodalom Szentelt Vitézének: Har-
madik FERDINAND Chásfár és Koronás
Király Urunk ő Főlsége Tanácsának
Komornikjának, &c.

M A G Y A R - O R S Z A G
Duna jnnencző részeinek,
és Kanisa-ellenvetett Vég-
Várainak,

Fő G E N E R A L I S S A N A K, &c.
Nékem Kegyelmes Uramnak.
Istentől hoszfszu életet, és minden lelki
testi jókat kívánván, alázatos imád-
ságimat ajánlom szerzetes
kötelességgel.

'maz nemes
erkölchű *Mágnes*
kőről fő-képpen
két dolgot írnak
a' régiek, *Nagyságas Uram.*
Elsőben; miként es hol ta-
láltatott legyen leg-először
ez a' kő. *Plinius lib. 36. c. 16.*
A'maz híres *Poetának*, *Ni-*
cander-nek (a' ki *Cicero* bi-
zonyjttása szerént, a' földek
Czinnyáról és a' szántó-vető
gazda embereknek hivatal-
lyáról-is díchéréteffen ír)
sententiáját követvén, azt
mondgya: hogy, egy, valaki;
nem tudom minémű, vassal
patkólt Czafrangos Czipel-
lőben.

lőben, avagy talám vas-
boczkorban járván alá, s, fel
a' mezőn és Szántó, földeken,
lábaihoz érzette ragaszkod-
ni ezt a' követ; és hogy, így
találatott-vólua fel leg-elő-
szőr ez a' kő. Mások azt
akarják, hogy *Magnésia*-ban
(melly , *Lidya* Tartomá-
nyoczkája, avagy inkább *Asia*-
béli, *Ionia* Tartományának
Várofa *Plinius lib. 4. c. 9.* írása
szerént : *Est & Magnesia Ionia*
oppidum, ad Maandrum fluvium)
találatott-vólna leg-előszőr
a' *Mágnés* kő, és hogy *Magné-*
siától-is neveztetett-vólna
*Magnés*nek. Illyen véleke-

A 3 désben-

désben-vagyon *Lucretius* régi Poeta lib. 6. (ki *Cicero* nál 12 esztendővel volt iffiab) így írván felele: *Quem magna vocant patrio de nomine Graij, Magnetum quia sit patrijs in finibus Ortus.* Mágnésnek nevezik (ugy mond) az Görögök ezt a' követ hazai nével, mert határookban termett.

Másik a' mit az régiek erről a' köről irnak az, hogy azt az eréjet és erkölché, chudálllyak, mellyel az vasat magához vonsa, avagy az vashoz ragaszkodik, és hogy a' vas enged erejének, s, erkölczének. E' felől ír *Plinius*

ninus lib. 36. c. 16. Czudálkozva,
mondván: *Quid ferri duri-*
tia pugnatus? Sed cedit, & pa-
titur mores; trahitur à magnete
lapide, domitrix illa rerum omni-
um materia: atq; ut propius ve-
nit, assistit, teneturq; & Comple-
xu haret. Mi lehet az vas
erősségénél viaskodhatób? &
mind az által tűr, és Enged
az erkölchőknek; vonyatta-
tik a' *Mágnés* kötől az a' min-
den-némű eszközököt szelí-
dítettő matéria: és mihelt
közeleb járul, leg - ottan
mellé áll, tartatik, és hozzá
kapczolkodva marad. *Lu-*
cretius Poeta lib. 6. azon kép-

pen czudállya : *Quo fœdere
fiat natura, lapis hic ut ferrum
ducere possit* : az természetnek
michoda szövetségéből le-
hesse az, hogy ez a' kő, a'
vasat magához vihesse. *Ci-
cero-is lib. 1. de Divin.* Ollyan
kőnek nevezj a' *Mágnes*,
melly a' vasat magához
vonja, de honnan, s, miként
lehesse az, okát adni nem
tudgya.

Nem szaporítottok több szót;
akár hol, s, mikor találtatott
légyen a' mágnes-kő, elég
az hogy fel-találtatott : akár
mikor, s, kitől, neveztetett
légyen mágnes-nek ; elég az
hogy

hogy természete szerént
a' vas-után siet, és az vas
enged az ő erkölchinek.

Itt mondom immár ki
szándékomat. Titkos *Mágnes*
követ akarok *Nagyságodnak*
bé-mutatni, s, ollyat pedig,
melly idegen földön ter-
mett, és a' mi földünkre szár-
mázott; az az: egy pogány
Philosophus-tól irattatott Ke-
résztýénj tudománt. Ezt
mások diákúl, *Senecam Chri-*
stianum, én magyarul, *Ke-*
resztýén Seneca-nak neve-
zem: azért tudnillik: hogy
amaz híres régi *Philosophus*-
nak *Senecá*-nak íráliból, minc

A 5 valami

valami szép virágok és tiszta
búzaszemek, az bojtorján és
konkoly közül ki-választat-
ván és őszve szedettetvén, e'
kis kévéczkébe kötötték.
Sok Tartományok bővel-
kedtek ezzel a' titkos *Mágnes*-
sel, Chak *Magyar-Ország* Tar-
tományi Szűkölködtek en-
nékül, azaz: ez a' könyvecz-
ke. Diák; Olasz; Német, &c.
és más-féle nyelveket tu-
dott, de mind eddig-is, nem
ismérte a' magyar nyelvet.

Leg-először azért az
magyarok hasznára, *Nagy-
ságod* jószágiban kezdett
termenj, és találtatott ez a'
drága

drága Mágnes. Meg-tartotta
erkölcsit, mert vashoz sie-
tett. Vashoz ; tudni illik,
Nagyságodhoz, mint *vitész* és
erős *baynokhoz*. Vas tehát
a' vitész, és baynok ? Vas :
mert valamin a' vas, erőssé-
gével egyéb eszközökön
meg - ront, és roppant épü-
leteket meg - tart ; úgy a' jó
vitész - is (ki az erősségtől
mondatik vitéznek) meg-
óalmazza hazáját , meg-
ronntya ellenségét, és hatal-
ma - alá hódíttya az idegen
nemzetségeket és tarto-
mányokat. *Nagyságodhoz* Sie-
tett azért ez a' titkos *Mágnes-*

kő, úgy mint az kő, erős
Vitéz baynoknak : Sőt, Sok
Vitézek vitéz vezérének ;
baynokok tükörének ,s, pél-
dájának, Országa épületi-
őltalmazó foglалó vasnak, és
házánknak bástyáit ostrom-
ló, pogány ellenséginket ,
rontó ,s, szelídített erős pő-
rőlynek ismért lenni.

Czudállyá *Lucretius Poëta*
lib. 6. Quo fœdere fiat Natura
lapis hic ut ferrum ducere possit.
Michoda természet szerént-
való szövetségéből lehesse-
n az, hogy a' Mágnes az vasat
magához vonzza, édesítti és
kapchollya. és *Cicero* sem-
cud-

tudgya ennek okát adni,
a' mint maga meg-vallya.
lib. 1. de Divin. Ezt-is chu-
dállya talám valaki, hogy
illy nagy szővetséget vetett
légyen ez a' titkos *Mágnés*
Nagyságóddal, holott ebben,
az belső és külső embernek,
Külőmb-külőmb-féle szelíd,
dichéretes és üdvősséges er-
kölchi találcatnak; a' mosta-
ni vitézek pedig közönsé-
gesben idegenek mind ezek-
től; mivel-hogy, ha jó lo-
vok, kard, puska, kopia-
vasok vagyon, haja-huja,
a' többi. Meg-mondom én
az okát, miért vetett szővet-
séget

séget *Nagyságoddal* ez a' titkos
Mágnes. Mert tudni il-
lik: (tavól legyen a' hizel-
kedés) Minden állat magá-
hoz hasonlóban gyönyör-
kodik; ez pedig az jó er-
kölcű titkos *Mágnes*, mint
valami világos tükörben,
úgy szemlélte az maga képét
és hasonlatosságát *Nagysá-
godban*; mivel, természet-
vált az *Nagyságoddan*, és az-
zal mutattya igaz *Kereszt-
tyén* vitéznek magát lenni;
hogy: *Cedit, patitur mores, tene-
tur & Cōplexu haret*. Enged az
idvősséges intéseknek, örö-
mest helyt, s, szállástád a' szép
erköl-

erkölchőknek , viseltetik és
tartatik azoktól, sőt el-vál-
hatatlanúl kapcholkodik
azokhoz. Innen vagy on, ,
hogy értvén Nagyságod fül-
hegyel e' kis Könyveczké-
nek sommáját , tulaydon
maga indulattyából kívánta
ezt magyar nyelure fordít-
tatni ; hogy így az magyar
uitezlő rendnek , nem csak
az külső , hanem az belső
lelki uitezségre - is , mint
igaz vezér , úrat mutatna .
Czevegjen azért akar - ki a'
mit akar , és mossa untig
nyelvét.

Kapcholkodgyék el-vál-
hatat-

hatatlanúl Nagyságod e'
drága erkölcsű *Mágnes-*
hez: Adgyon szállást a' *Nero*
Czászár Udvarából szám-
ki-verett bölch *Philosophus-*
nak: Fogadgya-bé Ud-
varába a' fesletsegeket Za-
bolázó Keresztyén *Senecá-t*;
és a' kinek sok szép oktata-
siért, halállal fizetett az *Nero*
Kegyetlen Sassa; annak, az
Nagyságod jrgalmas Publi-
kán-madara, adgyon éllesz-
tő, s, eltető vért *Magyar-*
Országban. Es Sz. *Ferencz*
alázatas cheledit-is legelteffe
szárnyaj alatt.

Isten sokáig éltesse Nagy-
ságodat,

ságodat , és kedves gyer-
mekiuel eggyütt , áldgya-
meg lelki testi bõh áldá-
sokkal.

Vienna Austria die
25. Aprilis 1654.

NAGYSAGODNAK

Isten-imádo szerzetes
Káplánnya

Fr. SAMUEL Kérj.

CEN-

CENSURA.

Ego qui infra. De manda-
to Superiorum meorum
Majorum, in Christo Colendissi-
morum, nempe Reverendissimi
P. F. Ægidij Schiesel, Superioris
Germaniæ & Regnorum adjacen-
tium cum potestatis plenitudine
Commissarij Generalis, &c. Et
Admodum R. Pr. Fr. Pauli de
Tauris, Ordinis Patris, & Pro-
vincia Mariana in Hungaria
tertiò Ministri Provincialis, &c.
Præsentem translationem, (li-
belli, Seneca Christianus in-
titulati,) factam de Latino in
Vngaricum idioma, per V. P. Fr.
Samuelem Kéri, S. Ordinis nostri
Sacer-

Sacerdotem & Concionatorē, &c.
eā quā poteram summā diligentia
perlustravi, & pro modulo meo
mendis obvijs mitem adhibui li-
turam. Sicq̃ (salvā meliore Col-
latione) judico concordare cum
Latino Originali, adeòq̃ & Typis
mandari posse (haud citrà fru-
ctum spiritualem) Censeo. Vien-
nae Austriae die 25. Aprilis. Anno
1654.

(L. S.)

FR. GREGORIUS MALOMFALVAT,
S. P. Francisci minimus
Cliens; & p. t. Guardianus
Ferroplitanus.

ELÖL

E L Ő L J A R O
B E S Z E D.

Olvasó barátom egész-
gel.

Két dologról akarlak
téged tudósítani.
Első. Tudgyad; *Lu-*
cius Annaeus Seneca Philosophus,
minden világi bölcheknek
(Könnyen) Feiedelme levelej
Uirágic, már-régen Sok tu-
dós bölchek kezeiben for-
gani, de az tudományra nem
szintén rövid és által-út mu-
tató jó rendel; Mellyekből,
a' szel.

Elöl járó beszéd.

a' széllyel el-hintett főbb
sentenciákat ki-válogatván,
bizonyos részekre osztot-
tuk, és úgy móddal homlo-
koztuk meg, s, úgy reád-
malosául köszönnük. Vala-
mit pedig itt olvasz, (bizon-
ságom hittem, s, hited) mind
Senecá-é, s, azt, e' három le-
vélbe (a' mint szokták mon-
dani,) mint valami kised-
kenet-rartóba, munkás fá-
radággal foglaltuk. Máso-
dik. Mivel *Senecá*-t, ékes²
szóllással leg-dichéretesb-
nek; és a' jóságas cheleke-
detekben-való, szorgalma-
tosá-

Elöl járó

rosságával ; chak nem Keresztyénnek lenni, a' régiek, és a' Szent Atyák *S. Hiero. de Scriptoribus Eccles. Linus Pont. de passione S. Pauli. S. Aug. Epist. 53. ad Macedon: & Lib. 6. de Civit. Dei Cap. 10.* egyenlő értelemmel tanáchoollyák, s, leg-elsőben-is Sz. Hieronymus Doctör, kinek szavait itt előszámlálom. A' kit (úgy mond) nem tennék a' szentek laistromára, ha engemet, amaz Sz. Páltól *Senecá*-hoz, és *Senecá*-tól Sz. Pálhoz íratott levelek, mellyek sokaktól Olvastatnak, nem inger-

ger-

Beszéd.

gerlenének ; mellyekben
midőn *Nerónak* mestere, és
abban az időben leg-híresb
s, hatalmasb volna ; azt
mondgya, hogy olyan-nak
kivánnya magát lenni az
ővéjnél, a' minémű *Sz. Pál*
a' *Keresztyének-nél* Ez,
Sz. Pater és *Sz. Pál* Martyrom-
ságok koronázattya előtt
két esztendővel, *Neró-tól*
ölettetett-meg. Nem ne-
heztelem sem általlom-én,
ennek arannyas tanításit
azon ren-dekbe jedzeni,
mellyekben amaz aranyra
és *Cedrusra* méltó *Köny-*
veczke,

Elöl járó

veczke, a' mi meg-váltó Kri-
stusunk követéséről, Kem-
pis Tamástól íratottól.

Mert ugyan - is, mi köz, go-
romba és eggyűgyű irással,
avagy Romai nyelvel igazat
mondani?

Sz. *Agoston* Czelédi közül
avagy *Neró* Udvarából
Czöpögetni balfamomat,
a' boldog örökké-valóságba
helyhezterendő lélekre?
A' Czászár házából, avagy
Szent *Agnes* Kalastromá-
ból mutatni utat az égre?
az magok rendelt bársonyos
edényekbe ezukattatnak
tudni

Beszéd.

tudni illik, a' drága gyón-
gyók. Olvasd-el tehát kegyes
olvasó, eleit, közepit, és
utóllját; mind szerető, a'
boszszúságok viselését, a'
magad meg-alázására és utá-
lására vezérel; a' romlando
életnek rövid vóltát, sze-
meid eleibe teríeszti; a' sze-
retetnek és békeségnek, a-
laczon és fő rendekkel-való
meg-tartására unszoll; a'
halálnak emlekezetit, az ha-
landóknak üdvösséges or-
vosságúl ajánlya; a' lelki
isméretnek, gyakor és min-
den napi meg-üisgálására.
B jnt;

Elöl járó

int ; a' Szegénységnek és
más testi fanyaruságoknak
erős szível-való viselésére
indított ; a' vétkeknek ,s, leg
elsőben pedig, a' hasznak és
torkoságnak ingerlésit ; a'
haragnak gerjesztő héusé-
gét ; a' fősuénységnek gaz-
zát ; a' dagályos fel-fualko-
dást és kevélységet , ugy
mint az halando emberek-
nek, leg-gonoszb és dögle-
letesb mirigy-ét, meg-ront-
tya és el-űzj. Az idővel,
igyenesen és rendesen élni
tanított ; a' szerenchés és el-
lenkező dolgokban egyen-
lőse-

Beszéd.

lőséget tartani mutat. Vé-
gezetre, a' léleknek leg-főbb
jovát az Istent ; és a' men-
nyei hazát szemeink előtt,
és szíuünkben viselni szor-
galmatoson jóvallya ; és
oh bár el-hitetné ! Es bizo-
nyára a' mí tudós időknek
nevezetes bölchei- is méltan
chudálhattyak ezt a' ritka és
jeles dólgot, tudni illik : a'
mit az Kalaftromok lakói (az
az, a' szerzetesek) szoktak ;
annak, az pogánytól, avagy
chak-nem keresztyén bölch-
tól lenni : A' szentséggel
avagy Istenj felelemmel
B 2 tekén-

Elöl járó beszéd.

tekéntetes férfiakat az égbe
Kezen-fogva vitetnj.

Légy-egészségben (Keresz-
tyén) olvasó, ély e' köny-
veczkével, és nekünk
kedvezz.

KE-

KERESZTYEN

SENECA.

ELSŐ RESZE.

Egész életünknek buz-
gósággal-való meg-jóbít-
tásáról.

It használ a' tenge-
ren által evezned,
és Városakat vál-
toztatnod, hogy el-

kerüllyed a' vétkeket mellyektől
tartatol avagy unszoltatol?

*Nem másutt, hanem más-légy,
szükséges. Miközöd hozzá, mi-
némű szokási legyenek az ide-
gen helynek? a' te erkölchidet*

B 3

viszed

viszed oda ,s, a' régedet se jó-
 bá se egészségesb-é nem tészén:
 az orvosság tehát és nem a'
 Tartomány keresendő. El-törte
 ualaki szárát avagy ki-tekerte
 ízit, nem-ül szekérre se hajóba
 nem-száll, hanem orvost hívat,
 hogy az el-törött tagia őszve
 forrasztassék, és a' Ki-menyült
 iz helyre tételessék. Mit tehát?
 hiszed-è hogy ennyi helyeken
 meg-rontatott és ki-tekerte-
 rött szíved, az helyeknek változ-
 tatásával meg-gyógyíttathatik?
 Mind addig untatnak e' gonosz-
 ságok míg a' gonoszoknak okait
 viseled, löbbítsd-meg tehát ma-
 gadat, ved-le terhedet, és tiszt-
 tisd-meg kívánságidat.

II. RESZE.

A' Pusztának és Chen-
deségnek szerelmé-
ről.

SEmmi dolog minket na-
gyob gonofságba nem-
kever, mint az, hogy az
köz-hírre őszue-gyűlünk. Má-
sok példájával veszünk-el, meg-
győgyíttatunk, Ottan ha a'
gyűlekezettől el-válunk. Mit
vélek hogy fő-képpen el-kelleyen
távoztatnod, kérded? A' sere-
get. Minden gonofságnak
oka a' Sereg.

En bizonynyal meg-vallom-
erőtlenségemet; Soha ki-vitt

B 4

er-

erkőlchimet vizsgálá nem hozom; valami abból a' mit szerzettem meg-bomlik, s, valami azokból a' miket el-távoztattam vizsgálá tér. Ellenség a' Sokaknak nyájaskodása. Mindenik valamely vétket avagy jóváll, avagy belénk önt, avagy nem tadtunkra reánk-ken: bizonyára minél nagyobb a' kőtség melly-közé elegyedünk annál nagyobb a' veszedelem; tisztesség-kívánóbb térek vizsgálá, sőt embertelemb, mert az emberek között voltam: Szükség, avagy kövesd őket, avagy gyűlöllyed, mind a' kettő pedig el-távoztatando; né-talám-avagy a' gonoszokhoz hasonló légy; mivel

Sokan

Sokan vannak: avagy Sokaknak ellensége légy, mert te-hozzád nem hasonlók.

Téry, s, szállj magadba a' menyire lehet, mert Semmi úgy nem használ mint nyugonni, és leg-kevesbet szóllanj másokkal, s, leg-többet pedig magaddal. Egy némely édesége van a' beszédnek, melly bé-Czúsz hízelkedve, s, nem külömben mint a' részegség avagy a' szeretet ki nyilatkoztatja a' titkot.

Az embertől embernek minden-napi veszedelme; ments-meg magadat ettől, mert ennél, semmi gyakrab, semmi meg-által-kodotrab, semmi hízelkődőbb gonosz-nincz. A' szélvész fa-

nyegetődik minek-előtte fel-
kellyen, repedeznek az épületek
minek-előtte le-omollyanak; a'
fűst előb jelenti a' tűz gyuladá-
sát. Az embertől hirtelen a'
veszedelem, és annál Szorgal-
matosban fődőztetik, minél kö-
zöleb járúl. A' sommáknak
sommája tehát ez : Késén
szóllónak poronchollak
téged lennj.

III. RESZE.

A'halálról-valóElmél-
kedésről.

E Lni, egész életünkben ta-
nólnunk-kell ; de a' mi
chudálatosb , egész éle-
tünkben tanólnunk-kell , meg-
halnj. Ennyi fő rendbéli férfiak,
el-hagyván akadályokat , és
gazdagságoknak tiszteteknek ,s,
jószágoknak ellene mondván,
ezen egy dologban fáradoztak
s, munkálkodtak életeknek u-
tólsó-jdejéig ; mind az-által,
Sokan közüllők , magok-meg-
nem ísmérőknk valván mago-
kat,ki-múltak ez életből. Nagy

és sokáig tanólando dolog ez; midőn el-jövend amaz el-kerülhetetlen óra; uíg szível ki-múl-nj. Elni nem kívánt a' ki meghalnj nem akar; az élet, a' halálra-való kötelefséggel adattott, arra menendünk; attól félni, azért bolondság, mert a' bizonyosflak várandók, a' kétségesek félendők, a' halálban pedig egyenlő a' szükség és győzhetetlenség. Ki panaszolkodhatik, abban lenni magát, a' mi-benmindenek vannak? Te pedig hogy a' haláltól soha ne-fély mindenkor várjad azt. A' legkegyesebb part valaha kívándó, s, soha meg nem vetendó; mellyre, ha ki első esztendei között

közt viterett, nem inkább köll
panaszolkodni, mint a' ki hamar
által evezett. Másokat a' lassu
szelek jatzodoztatván meg-rar-
toztarnak és a' chendefségnek
lassu unalmával meg-lanka(z-
tálnak; másokat az álhatatlan
sebes szél hamar által ragad;
gondold meg hogy nekünk-is
azon-képpen történik dolgunk.
Némellyeket az élet hamar oda
ragadott, a' hová menendők
völtek nóha mulatoztak, máso-
kat meg-fonnyasztott, és meg-
főzött. Akarsz-è teft, ez ellen-
szabados lenni? mint az által
költözö úgy lakjál. Szánd-ei
magadban hogy valaha el-kell
lenned ennélkül a' Sátor nélkül
és, erőf-

,s, erősebb lesz az ki-mene-
telnek Szükségére: Semmi do-
logról-való elmélkedés nem illy
Szükséges.

IV. RESZE.

Az ellenkező dolgok-
nak hasznos voltáról.

Mért történnek sok go-
noszságok a' jóknak?
Semmi gonosz nem
történhetik a' jó férfinak, min-
den ellenkező dolgokat gya-
korlásoknak ítéli; meg-hervad
a' jószágos chelekedet ellenke-
zőnélkül; akkor tetzik ki mi-
némű és mit ér, midőn a' mit te-
het, a' bekeséges tűrés meg-
mutat-

mutatja. Nem latod-è melly
külömben kedveznek az Atyák
,s, melly külömben az Anyák?
Amazok, a' tonólságban idején
poronchollyák gyakoroltatni
gyermekeket, köz napokban
Sem-engedik hivalkodnj, és ve-
réjtéket ,s, néha könnyhullatást
Satulnak-ki belőlők.

Atyai szíve vagyon hozzánk
az Istennek, és a' kiket erőseb-
ben szeret; munkákkal, fáydal-
mokkal ,s, Kár-vallásokkal győ-
tri, hogy igaz erőtt gyűczenek.

Semmi nem láttatik nékem
annál boldogtalambnak, mint
a' kinek soha semmi ellenkezése
nem történik. A' mennyivel
nagyob a' kén, annyival nagyob
lészen

lészen a' dichőség. A' nyomorúság, a' jóságas chelekedetnek oka. Azokat szereti tehát az Isten, és azokat próbálja; a' kiket meg-keményített, látogat és gyakorol. Azokat pedig, kiknek kedvezni, s, kiknek engedni láttatik, mint puhákat, a' jövőendő gonoszokra tartja. Miért látogatja az Isten, a' legjobbakat, avagy betegséggel, avagy siralommal, avagy más alkalmatlanságokkal? Miért poroncholtatnak a' Táborban is leg-veszedelmesb dolgok, az leg-erősbeknek? A' hadnagy leg-választottabbakat küld, a' kik avagy éjjeli leselkedéssel rohannyanak az ellenségre, avagy

avagy meg-kémlyek útát, avagy
óralom bastyáját ki-hánnyak
helyéből. Senki azok közül
kik ki-mennek, nem mondyá:
rosz szándékban van én felől-
lem Fejedelmem; hanem hogy;
jót ítél: azont mondgják, va-
lakik szenvedni kényszerítettnek;
méltóknak lattattunk Istennél,
kikből meg-láttafsék mennyire
szenvedhesen az emberi termé-
szet. Mi czuda, ha az-Isten a'
nem es lelkeket keménnyen kj-
férti, s, próbállya? a' veszedel-
mekémeg-vetését, a' gyakorlás
hozza.

Az, az erős és merő fa, mel-
lyet a' gyakor szél ostromol, mi-
vel-hogy az ingatással meg-szo-
rítta-

rítatik és mélyebben bochát-
tya gyűkerit: ilyen az hajók
kormányja, a' tergernek ke-
mény terheit viselvén. A' szántó
Embereknek vásott kezek; az
nyíl és hayto fegyverek ellen a'
vitézeknek, husos vastag karok
kivántatnak. Nem vihet a'
Baynak, nagy, s, bátor szívet az
hartzra, ha soha kék űtést nem-
vett: A' ki tulaydon vérét ki-
öntötte; kinek fogai az őköl
alatt zörgöttek; az, a' ki meg-
eytettvén ellenségét egész testtel
hordozta, s, le-vettetvén szivé-
ben meg-nem esett: a' ki vala-
háyszor el-esett, erősebb költ-
fel; nagy reménységgel száll az,
a' hartzra. Véllyed azért az
Istent

Istent mondani: Mitek vagyon
a' miért ellenem panaszkod-
hattok tik, kiknek az igazak te-
rzetek? Másoknak a' hamis jó-
kat környül vettem arannyal,
azokat ezüsttel és Elefánt Czon-
tal fel-ékesítettem, belől semmi
jó nincz: Ezek a' kiket bóldo-
gok gyanánt szemlélték, nyo-
morúttak, rusnyák oczmányok,
kivül ékesítetett kő-falok mod-
gyára szépek: Néktek bizonyos
állandó jókat attam: Mennyivel
inkáb forgattya és szemléli va-
laki, annyival jobbaknak és
nagyobbaknak láttya: a' félel-
meseket meg vetni, a' Kivá-
nandókat meg-útálni enged-
tem tí-néktek: nem féletek
kivül;

kivül; a' tí jóaitok belől fordultanak.

V. R E S Z E.

A' hiuságas, és Világi-
tudomány ellen.

Némellyek kérdésbe venni itéltek a' szabad tudományok felől; jóvá tehetnék-è az embert. Nem ígérk ugyan, s, nem-is Kivánnák e' dolognak tudománnyat. A' *Grammaticus*, a' beszédnek gondya körül forgolódik, és ha szélesben akar ki-járni, a' históriák környűl: az után hogy legmeszszeb uigye határit, a' versek körül: Mi irtt ezek közűl útat, a' jó-

a' jóságas chelekedetekre? mi
 rekeszti-ki ezek közül a' kíván-
 ságot, s, Zabolázza-meg a' bu-
 jaságot? A' föld méres tudo-
 mányára, (a' *Geometriá-ra*)
 mennyünk, és a' *Musiká-ra*;
 semmit azoknál nem találsz, a'
 mi tiltson kívánnj. Azt vizsgál-
 lod, hol tevelyedett-meg *Ulysses*?
 Chelekedd azt inkább hogy mi
 mindenkor ne vétkezzünk.

Nincz ürességünk halgatni,
 Olasz Ország avagy *Sicilia* közt
 hányattatott-è; mi a' mi szí-
 vüinktől naponként hányatta-
 tunk; és a' gonofság, *Ulysses*-
 nek minden gonofságira kifiztet
 minket.

Nincz távól az ábrázat melly
 sze-

szemeinket unfzollya, közel az ellenség; innét az Ember vérben gyönyörködő fene tündérek, jnnét a' fülekre ólálkodó hízeltkedések, innén az hajó törések és Ennyi gonofságoknak Külömbiségi. Mit vizsgálod, ha (*Icaurus* Leánya, *Ulysses* felesége, *Penelope*, szemérmetlen volt-è? tanicz meg engem mi legyen a' szemérmetesség, és menyi jó legyen abban. A' *Musi*kára térek; tanítasz engem mi-képpen eggyezzenek-meg az éles és vastag-szók; mi-képpen lehessen eggyesség az hangocegyenetlenítő számok közt; chelekedd azt irkább, mi-képpen eggyezzen az én szívem magával.

gával. Mutogatod nékem ,
 melly módok legyenek Sírál-
 masiak; mutasd inkább , mi-
 képpen az ellenkezések közt, sí-
 ralmas szót ne-ereszszék.

Geometres. A' föld-mérő , az
 földnek szélét és mélyét tanítt-
 engem mérni , tanítson inkább
 mérni , mennyi legyen elég az
 Embernek.

Arithmetica. Olvasni tanít
 engem a' szám-vető tudomány,
 és a' fősvénységnek úyait joval-
 lya ; tanítsa inkább semmire-
 valónak lenni e' szám-vetések
 s, nem lenni boldogbna az ,
 az kinek atyai öröksége az író-
 diákat fárasztta ; Sőt melly
 hiaban-valókat birjon , a' ki leg-
 nagyobb

nagyob bóldogtalanságra jutand, ha a' menyie nagyon maga Kénszerítettik meg-számlálnj.

Mit használ ugyan-is, a' szántó földczkét darabokra tudnom mérnj, ha atyám-fiával nem-tudom meg-osztanj? Mit használ elméssen őszve szednem földeim lábait, és bé-foglalnom ha mi a' tíz lábuj mérő rúdat meg-haladgya; ha meg-szomorított engem hatalmas szomszédom?

Tanítasz engem mi-képpen semmit el-ne veszessek határimból, és én azt akarom tanólni miként veszesse-m-el mindenestől vígan. Atyai, s, Anyai szántó-földemből ki-űzette-m, mondod;

mondod: Miczoda? az te
 ősed előtt, ezt a' földet ki bírta?
 Nem Vr, hanem jóbbágy jöttél
 elé: ki jóbbágya vagy? ha jól
 meg-vizsgálod, az örökösé.

Iurisconsulti. Tagadgyák a'
 Törvenytudók azt örökösnek
 lenni, valami közönséges: köz-
 önséges ez, a' mit birsz;
 s, nyilván az Emberi Nemzeté.
 Oh kellemés mesterség! meg-
 tudod a' kerekdedet mérni,
 négy szegletre viszesz akár-mi
 Formát, semmi-njncz a' mi a' te
 mértékedre ne-essék. Ha me-
 ter vagy, mérd-meg az ember
 szívét, mond-meg melly nagy
 legyen, s, melly kicsin.

Tudod mellyik linia legyen

C igyenes.

igyenés, mit használ néked, ha
 mi legyen az életben. igyenes
 nem tudod? Czupán csak azok
 az mesterségek tisztetek, sőt
 (hogy szabadgyabban szóljak)
 szabadok, mellyeknek foglalata
 tofságok, a' lószágos cheleke-
 det: a' dolog vonfzon nem
 a' szók, és nem tudom ha bizo-
 nyosb emlékezet-è, mellynek
 magán kívül semmi segítsége
 nincz. Minden állatok ter-
 mészete, avagy haszonta-
 lan, avagy hamis
 árnyék.

VI. RESZE.

A^o magad meg-ismé-
réséről.

HA meg-akarod maga-
dot vizsgálni, magad
gondold-meg belől ma-
gadat. Lovat akarván venni,
pokróczát le-vetteted; le-vo-
nyod köntősit az áruba bochá-
tott marhának, hogy testének
valamelly vétke el-ne reytessék.
,s, az Embert bé-borítva bő-
chűlöd? Látod ötet fejének
éketségével szépnek lenni, ha
meg-akarod bőchűlleni, s, ép-
pen ismerni, öld-fel póláját,
lok gonofság lappang az alatt.

C 2

Az

Az bánt minket leg-inkább hogy hamar meg tetzünk magunknak; ha találunk a' ki minket jóknak, okosfaknak, szenteknek mond, jóvallyuk; noha tudgyuk az olyanokat gyakran hazudnj. Követkőzik azért, hogy az-okáért nem akarunk meg-változni, mert leg-jóbbaknak hiszszük lenni magunkat.

† Nagy Sándor midőn Indiában Czavargana, és az Nemzetségeket haddal pusztítaná, egy Várasznak meg-szállásán nyíllal meg-sebesítettven, sokáig eltűré, és kezdett dolgában álhatatas vala; az után midőn az fájdalom nevednék, Kényszerítetek el-állan; Mjonyájan, ugy

† Alexander mond;

mond ; esküsznek hogy én
Iupiter fia Vagyok , de ez a' seb
 engem embernek kiált.

Azont chelekedgyük , mi-
 dőn valamellyinket a' hí-
 zelkedés meg-bolondította ,
 mondgyuk azt : tí ugyan okos-
 nak mondotok engem, én pedig
 látom melly fok haszontalan
 kívánok, és ártandókat keresek.

Nagy dőlgor mondok : A' jó
 lelki ismérer bizonság. Oh

te nyavalyás ha meg-veted
 e' bzonságot !

VIII. RESZE.

A' rendetlen indulatoknak meg-győzéséről.

ERőtlen elsőben minden indulat, nem bír sz véle hogy meg-szűnnyék, ha kezdeni engeded; az után maga magát fel-indította, és midőn előb mégyen erőt vér, könnyebben ki-rekesztetik mint ki-űzettetik. Ki tagadgya, minden indulatokat a' természet-szerént-való kezdettől fol-nj? Gondunk-viselését a' természet poroncholta, de ennek midőn fölötteb kedvezsz, vétek.

Az

Az akaratot , a' természet-
szükséges dolgokba elegyítet-
te, hogy őtet ne-kérnök, hanem
hogy azokat a' miknélkül nem-
élhetünk , Kedvesebbekké ten-
né mi-nékünk az ő eggyezése:
ha maga törvényével jön, buja-
ság: tehát a' bé-jövőknek ál-
lyunk ellenek , mert könnyeb-
ben nem vétettetnek viszá-
sá, mint ki-mennek.

A' mennyire lehet a' sikám-
lótól távozzunk , mert a' szára-
zon-is kevéssé állunk erősen.
Előmbé állasz e' helyen amaz
Közönséges szóval : *Emberek*
vagyunk , mindent magunknak
meg-nem tagadhatunk , kíván-
nyuk mértékleteffen: Sőt más

vagyon a' dologban; gonofságinkat szerettyük, s, azért ótal-mazzuk, és inkább akarjuk azokat menteni hogy-fem ki-űznj. Ereinket szedgyük ószve, és éppen magunk mellé, s, nem ellenünk, indíczuk-fel: *Nem akarás az oka, s, lehetetlenség-gel hi-meztetik.* Minnyájan meg-előztettünk jóságas chelekedteket tanólnj, s, gonofságokat el-feleyteni, tehát nagyob szível kell meg-jóbbításunkra siet-nünk. A' vétkeknek ingerlésit leg-távólb fuffuk.

Meg-keményítendő a' szű, és a' gyönyörűségek nyájafságitól távol vonyandó. Vitézked-nünk-köll nekünk és olly vitéz-ség

ség neme alatt , a' hol soha nyugodalom, soha hivolkodás nem adatik: öldöklyed a' vétkeket végnélkül , s, módnékül , mert azokban-is se határ se mérték ninczen.

Vesd-el valamik szívedet mészárollyák, mellyek ha más-képpen ki-nem vonyathatnának , a' szívet-is szakaszd-ki azokkal: fő-képpen a' leg-ellen-ségesb gyönyörűségeket, latrok gyanánt tartsd , mellyeket az Ægyptombéliek (*Philistá*-knak) oroz latroknak hínak ; a' végre ölelgetnek minket, hogy meg-öllyenek. Ha a' gyönyörűségnek engedek, engednem-kell a' fájdalomnak-is.

Ezt a' kemény és munkás dolgot, nekünk adatótnak lenni tudgyad, tudni illik: Megyünk az ellenünk állók által. Harzollyunk tehát, némellyeknek kerjük segítségeket.

A' ki le-akarja tenni minden dolgoknak Kivánságát, mellyeknek kivánságától égett, Szemeit-is, s, füleit-is fordítsa-el azoktól a' miket el-hagyott; hamar el-pártol az indulat, akár hová fordúllyon, valami bőczit talállya foglalatosságának. A'tiszt-Kivánás tapsolást ígér, és ebből hatalmat; a' bújaság, fok és külömb külömb-féle gyönyörúségeket: a' fősvénység, pénzt: jutalmokkal unszolnak

nak tégedet a' gonoszságok, itt
kell néked ingyen élned.

NB. Alig chelekedheti az egész
Világ, hogy illy hoszszu szabad-
sággal föl-duzzadott vétkek
meg-hódoltassanak, és ígát ve-
gyenek. Meg-bőchülhetetlen
jó ; Magáénak lenni.

IX. RESZE.

Mi-képpen tartassék-
meg mindennel a' béke-
ség és barátság.

MInden-némű dolognak
eggyeségét szerzi köz-
tünk a' társaság. Senki
bóldogúl nem élhet, a' ki csak
magát nézi, s, a' ki mindeneket
maga

maga hasznára fordított: *másnak* ély szükség, ha magadnak akarsz élni. Az a' tarsaság szorgalmatosfan és szentül megtartando, a' melly valami közönséges jóvát jtéli az emberi nemzetnek, és a' belső tarsaság barátsága tiszteletének igen nagy, s, hasznos előmenetelére vagyon.

A' mint hogy bolond az, a' ki lovat vásárolván, nem azt nézi-meg, hanem pokrótzát és Zaboláját; így leg-bolondabb az, a' ki az Embert, vagy ruhájáról, vagy állapotjáról (melly minket óltózet módgyára vett kórnyúl) bóczúllj. Szolgál valaki, de talám szabados

dos szível : Szólga ; az néki nem árt, mutasd-meg ki nem az. Ez, az én poroncholatomnak Som-mája : *Vgy ély az alattad-valóval , a' mint fejedelmedet veled akarnád élni.*

X. RESZE.

Az Emberi nyomorúságról-való Elmélkedésről.

Miert szereted úgy e' jelen-valókat mint tulajdonodat ? más eredet vár minket, más dolgok állapattya, az-okáért *merészen nézz ama vegoő orára : akár, mik heverjenek környülötted, vendég-*

vendég-fogadó helyi bútyor-
 gyanánt szemléllyed: által-kell
 menned: ki-úti a' természet,
 az viszfzá térőt, mint a' bé-me-
 nőt. Valaki e' Világra jön,
 Kényszerítették téyiel és posztó-
 val meg-elégednj, nem szabad
 többet ki-vinnj, mint a' men-
 nyit bé-hoztál: le-vonyattat-
 nak e' környűl reád rakottak,
 leg-utólsó ideged, bőröd-is le-
 vonyattatik; le-vonyattatik hú-
 sod és egész tagiaidba öntetött
 futosó véred; le-vonyattatnak
 Czonttyaid, és folyó, s, hulló
 részeidnek erősségi, jnaid. Ez
 a' nap, mellytől mint utólsótól
 rettegsz, az örökké-valónak
 születése napia: Nyögysz és
 Sírysz;

Sírfz ; ugyan ez tulaydona a'
születettnék. Mit szomorkodol?
így szokott lennj. El-vesznek
gyakran , a' születtetetteknek
fedelej , ezekkel-vagy bé-fő-
dőztetve ; el-jövend a' ki ki-
nyilatkozta a' napot , és az
undok ,s, bűdös gyomornak
sátorából ki-uígyen ; jmmár
innen valamenyire mélyebben
és magasban elmélkedgyél :
*fel-derül te-néked valaha homá-
lyod* : Semmi árnyék a' tisz-
tát fel-nem bonttya , egyenlő-
képpen fénlendik az égnek min-
den része : A' nap ,s, az éy , a'
leg-alsó levegő égnek változ-
tatój , akkor mondd magadot
a' Sötétben éltnek , mikor az
egész

egész világosságot, éppen szem-
lélendőd: Minek láttatik né-
ked az Istenj világosság, midőn
azt maga helyén látandod? Ez
a' gondolat, semmi otsmány,
semmi alá-való, semmi kegyet-
len dólgot, szívedben le-rele-
pednj nem enged. A'ki az örök-
ké-valóságot elméjébe fogja,
semmi hadi seregtől nem-irtó-
zik, nem retteg a' trombitától,
semmi fenyegetésekkel fé-
lelemre nem jndít-
tatik.

X I. R E S Z E.

A' jóknak barátsága kívánságáról, és a' gonoszoknak el-távoztatásáról.

HAsználnak egy-más között a' jók, mert jóságos chelekedeteket gyakorlanak, és a' bölcheséget megtarttyák állapotokban: mindenik kíván valakit kívül nyájaskodgyék, kívül kérdezkedgyék: a' tudósokat, az Kűszkódésnek szokása élesítti, jnti a' Musikást, az ki szám-vetést tanolt: Szükség a' bölchnek-is a' jóságos chelekedetnek izgatása. *A' rossz, rosszúl árt és rossz-*

roszszabba tészen, félelmet, s,
 haragot indítván, s, a' gyönyör-
 rúségeket diczérven: és leg-
 inkább munkálkodnak a' rosz-
 szak a' hol gonofságokat őszue
 egyelyítették, és őszve gyűlvén,
 azon gonofság; tehát ez ellen
 a' jó, a' jónak használ. Míkép-
 pen? mondod. Az egymás-
 hoz-való chendefség látásából,
 nevelkedik mindeniknek örö-
 me: † azon kívül, természet sze-
 rént-való dolog az, hogy bará-
 tunk chelekedetivel, mint ma-
 gunk tulaydoninkkal vígad-
 gyunk, mert ha ezt nem chele-
 kezszük, még a' jóságas chele-
 kedet-is, melly az érzékenség
 gyakorlásában vagyon, nem-

† NB:

marad-

marad-meg bennünk; a' jósa-
gas chelekedet pedig azt joval-
lya hogy az jóvendókról kér-
dezkedgyék, tanáczkozzék, s,
azokra figyelmezzzen a' szű:
Könnyebben figyelmez, s, ma-
gyaráz a' ki valakit tanáczul ve-
zen magának, s, ez-okáért tő-
kéletes férfiat avagy elő-menőt,
és a' tőkéleteshez közeleb-valót
keres. Mondyák, hogy az em-
berek többet látnak az igeden
dolgokban, így vannak némel-
lyek; mellyeket még a' böl-
chek-is szorgalmatosban szem-
lélnek másban, mint magok-
ban. Azon kívül, azt a' mi
leg-édesb és bőchületesb; *azont*
akarni, s, azont nem akarni. a' bölch
a'

a' bölchnek meg-tarttya; a' tekénte-
 tes chelekedetet egyenlő igával
 viseli: Sőt a' bölchnek chak
 eszedbe jutása-is segít, és ab-
 ban-is van valami, hogy a' nagy
Embertől ha halgat-is tanólhatsz,
 nem-is könnyen mondom né-
 ked-meg miképpé használlyon,
 úgy a' mint értem azt használnj:
 némelly kiczin állatok midőn
 marnak nem éreztetnek, olly
 vékony és chalárd erejek va-
 gyon a' veszedelemre, a' daga-
 nat jelenti a' marást, és a' daga-
 naton semmi seb nem tetszik;
 azon dől-god történik a' jó fér-
 fiak társaságából, nem veszed
 eszedbe miképpen és mikor
 használlyon néked, midőn pedig
 jmmár.

immár használt akkor érzed,
mert soha a' ionak chelekedete nem
haszontalan, soha az ő jósága, ha-
homályos-is nem lappang ha-
nem jeleit adgya. Mi dolog te-
hát, miért reytsek-el barátom,
előtt valamelly szót? Mi dolog,
miért ő előtte magamat egye-
dül lennj ne-vélyem? Némel-
lyek, a' miket chak barátinkra
kell bízunk ottan ottan ki be-
széllik, és akár-mi fűleket bé-
töltnek azokkal a' mik őket be-
lől égetik: némellyek pedig
szerelmes baráttyok lelki-isné-
retitől-is rettegnek, és ha lehet,
magoknak-sem hiven, belől
szorongatnak minden titkot:
eggyiket-sem kell cheleked-
nünk,

nünk, mert mind a' kettő vétek,
hinni tudni-illik, mindennek, és
senkinek nem hinni.

Melly nagy jó, a' hol olly
kész szívek vannak, Kikbe bíz-
vást szállyon minden titok?
Kiknek lelki-isméretektől nem
kell Külömban félned mint a'
magadétol? Kiknek beszédek,
ényhitti a' szorgalmatóságot?
értelmes mondások, tanátsor-
ád? Vidámságok, a' szomorú-
ságot, el-széleltesi? és chak te-
kéntetek-is gyönyörködttet?
ezeket mind az által, a' menyire
lehet, az Kivánságoktól üressen
válaszfzúk: mert vannak né-
mellyek, a' kik nem chak szó-
kat hanem gonofságokat-is
visel-

viselnek ; ezeknek beszédek sokat árt, mert ha nem mingyárt gyarapodik-is, magát szívünkben hadgya ; és követ minket, minek utánna töllök el-távo-zunk , a' fel-támadandó gonofság : Valamint hogy a' kik ékes éneket hallottak, annak notáját magokkal hordozzák fülökben, s, az pedig az édessegre és az éneklésre unszol, chelekedetinket akadalyoztatya, és nem enged figyelmeznünk az valóság derekas dólgozrá ; így az gonofságokat dichérőknek beszéde-is tovább marad hogy sem hallatik, nem-is könnyű a' szívből az édes hangot ki-rekeszteni, követi azt, és sokátart s, idő-
D. közbe

közbe viszfáz tér, annak-okáért
 bé-kel dognunk fűleinket a' go-
 nosz szókra ,s, az leg-elsőkre
 pedig, mert ha kezdőttének és
 bé-bocháttattak ottan meré-
 szebbek, és onnan, *imez szó-*
kra omlanak: Az jószágas che-
 lekedet, a' szóknak haszontalan
 Zörgése, egy bóldogsága a' jó
 életnek, mindeneket szabadon
 chelekednj, ez, az halando élet:
ezen a' szók nem külömben tá-
 voztatandók mint azok, mellye-
 ket *Vlysses*, más-képpen, hanem
 meg-kötőztervén szenvedni
 nem akart: azont chelekedhe-
 tik, ki-visznek hazánkból, ki-
 fosztnak a' jószágos-cheleke-
 detekből, és a' rút életre nyo-
 mo-

morúltúl tászátnak, nem élet ez.
 A' m' gonofságink okai közül-
 való ez, hogy példákra élünk,
 okofságtól sem viselgetünk ha-
 nem szokástól hordoztatunk,
 ha kevesen Chelekednék nem
 akarnók követnj, mivel töben
 kezdettek chelekedni, mint-ha
 bőchületesb volna azért hogy
 gyakrabb, követtyük ; és, az
 igazságnak helyét tarttya mi-
 nálunk a' vétek, a' hol
 nyilván-való.

XII. RESZE.

Az magad meg-tagadásáról.

Bátor kívül mindenek
 Zengienek, midőn belől
 semmi Zúrzavar nincz ;
 midőn egy-más közt nem visz-
 szá-venyok, a' kívánság és féle-
 lem, se eggyik a' másikat nem
 győtri : Merr mit használ az
 egész Tartománnak halgatása
 ,s, chendese, ha az indulatok
 agyarkodnak ? ha a' szíu Zör-
 gölődik ? azért, a' gyógyítas-
 sék-meg, mert attól az érzéken-
 ség, attól származnak a' szók,
 attól vagyon külső magunk-
 vise-

viselése, tekéntetünk, járásunk; ha az meg-haylott ,s, le-heveredett, a' többi-is követik a' veszedelmet: a' Király egészséges lévén minnyájan egy reménségtől viseltetnek, el-veszvéen megszegik hiteket.

Király a' mi szívünk, ez Egészes lévén mindenek hivatalyokban maradnak, engednek, szót-fogadnak; ha amaz egy kevelsé meg-botlik, ezek-is egygyütt tántorganak.

A' mi szívünk néha Király, néha Kegyetlen *Tyránnus*: Király midőn tiszteséges dolgokat szemlél, semmi rút, semmi ocmány dolgot nem poronchol: midőn pedig erőtlen, ma-

gával nem-biró, Kivánságos,
kedvén-élő; átokra méltó, utá-
latos, Kegyetlen nevet szerez
magának és Tyránus-á válik;
akkor fognak-ki rayta az erőt-
len indulatok, és rayta-vannak
,s, ugyan örvendőznek elsőben,
a' mint szokott ártalmára, az
újába-való bő-adományokkal
kellyes kötség: Ennek tehát
meg-kell Zaboláznunk ,s, eny-
hítenünk párt-űtését, és azért
kell az dologoknak chelekedeti-
ben gyakorlattatnunk, és a' jó
mesterségeknek forгатásiban
foglalatосkodnunk, valahány-
szor az maga-tűrhetetlen rossz
tunyaságot magunkban érez-
zük.

A'

A' nagy Fejedelmek midőn
az Vitézeknek gonosz engedet-
lenségeket láttják, valami mun-
kával büntetik, és fizetéseket
meg tartják: Soha nincz Zi-
laykodásra-való idejek a' szo-
rongatottaknak: Szükségünk-
van valakire, az ki-után erköl-
czink indullyanak; nem jób-
bíthatod-meg a' gonoszt
hanem régula
által.

XIII. RESZE.

A'mennyei dologokról-
való Elmélkedesről.

A'mí szívünk nehéz terhel
nyomatott-le , és fel-
oldoztatnj kíván , s, visz-
szátérnj azokhoz kiknek tulay-
dona vólt, mert e' rest, bünte-
tése a' léleknek és terhe , attól
szorongattatván kényszerítettik,
fogságba vagyon , ha magát
e' földiektől a' mennyeiekre
nem bocháttya : ez az ő szabad-
sága , ez kin-járása , el-lopia-
néha magát az őrizet alól melly-
ben tartatik és az éggel győ-
nyörkőtteti-magát. Valamint
a'mester Emberek , némely
gyón-

gyengéb ,s, mesterségesb do-
lognak munkálkodásában , el-
fárasztván szemeket, kiváltkép-
pen ha sötétes és álhatatlan vi-
lágosságot vagyon , ki mennek
a' közönséges világosságra, és a'
községnek mulatságára rendel-
tetett valamelly tartományban,
szabab világgal gyönyörkötre-
tik szemeket; így a' lélek-is, ebbe
az Sötétes és szomorú haylékba
rekesztettvén, valahányszor le-
het szabadulást kíván , és az el-
mélkedésben nyukszik.

Ne kérdezzem-è én, ki légyen
ez Világnak alkotó mestere ?
honnán öntessék illy nagy vilá-
gosság? ne tudakozzam-è én
ezeket? Ne tudgyam-è én hon-

nét szállottam-le ? Ne tud-
 gyam-è hová vagyok jnnen me-
 nendõ ? Michoda szék várja az
 Emberi szolgálathnak törvenyi-
 tól meg-szabadúlt lelket ? til-
 tasz engem az égben jelen len-
 nem. NB. *Nagyob vagyok és*
nagyobbakra születtem hogy
sem rabja legyek testemnek, mel-
 lyet bizonyára nem más-kép-
 pen szemlélek, mint szabadsá-
 gomat környéköző fogságot.
 A' testnek meg-utálása bizo-
 nyos szabadság, szolgállyanak
 tehát az rosszabbak, a' jóbbak-
 nak: erősek legyünk a' törté-
 nendők ellen, ne rettegjünk a'
 bosszúságoktól, se a' fogságok-
 tól, se a' szűkségtől, se a' sebek-
 től.

Micho-

Michoda a' halál? avagy vég,
avagy által menetel; Se meg-
szűnnj; se által-mennj nem-
félek, mert Sohul illy szo-
rossan nem lé-
szek.

XIV. RESZE.

Az ellenközések között-
való álhatatofságról.

AZt Kérdeed ha minden-
jó Kivánandó-è? Ha jó,
mondasz, erőssen kínoztatni,
nagy szível égni, és békesé-
ges tűréssel betegeskedni,
következik hogy ezek kívánan-
dók legyenek, semmit pedig
ezek között kívánságra méltó
nem látok; Senkit bizonynyal
nem tudok még, a' ki olly néu
alatt töltötte-vólna-bé fogadá-
sát, hogy ostorral meg-verette-
tett-vólna, avagy Czigázással
hosszab lett-vólna: Válaszd-
meg

meg ezeket, és találsz ezekben
valamj kívánandót : a' kínzá-
fokat távol akarnám tőlem len-
ni, de ha el-kelletik szenved-
nem, hogy magamat azokban,
erőssen és bátran visellyem,
azon lészek : Nem vagyok olly
oktalan hogy betegeskedni ki-
vánnyak, de ha betegeskednem
kelletik, hogy semmit mérték-
letlenül, semmit gyenge lágy
aszszony módgyára ne-chele-
kedgyem, kívánom ; így nem az
alkalmatlanságok kívánatosak,
hanem az álhatatos erő, mellyel
viseltetnek az alkalmatlanságok.
Semminek nem lenni, mire fel-
indíttasál, és a' minek idején-
való ki-jelentésével ,s, ellened-
való

való ellenséges ki-szágúldása-
 val szívednek erőtséget próbál-
 lyad, hanem az szüntelen-való
 benyélésben heverni, nem chendes-
 ség hanem gonofság. A' tőkélet-
 leneknek ketté metzetik-még
 örömmök, az bölcznek pedig ősz-
 ve szövetik vigasága, semmi
 szerenchével meg-nem szaggat-
 tatik, mindenkor és mindenütt
 chendes. Láttál-è valaha ebet,
 az urától néki vetett hus dara-
 bokat, fel-tátott szájjal kapnj?
 valamit meg-kapott, ottan el-
 nyelj, és azontól a' következően-
 dőnek reménségére tátogattyá
 száját; így van a' mi dólunk,
 valamit vetett nekünk kívánsá-
 gunkra a' szerencze, azt minden
 győ-

gyönyörűség nélkül alá-boczá-
tyuk, a' más ragadományára
mindgyárt talpon-álló vigyá-
zók és szorgalmatosok léven;
ez, a' bölcznek nem történik;
hidgyunk azért az leg-szebb
utat mutatónak és Kiáltónak:
Erre mennek az égbe; erre,
az mértekletesség szerént, erre,
az Erőtség Szerént. Czudálsz
az Embert a' mennyekhez
mennni? *az Isten az emberekhez
jött, sőt (a' mi közelebb) az em-
berekhez jött. Semmi értelem
nem jó az Istennélkül. Az
Isteni magok, az Emberi testek-
ben hintettek-el, mellyeket ha
a' jó Mives ki-szed, hasonlók
kelnek-fel azokhoz, a' mellyek-
ből*

ből származtak : ha rossz, nem
külömben mint az Sovány
és moczáros föld meg-öli,
és az után szemetet
terem a' gabo-
náért.

XV. RESZE.

Az életnek rövid volt-
táról.

SEnki nem olly tudatlan,
hogya ne-tudná, hogy vala-
ha meg-kelletik halni,
mind az-által midőn közel já-
rúl, vonyakodik rétováz, resz-
ket, retteg, Síránkozik. Nem
láttatik-è néked, mindennél
leg-bolondabbnak, az ki azon-
Sír hogy ezer esztendő előtt
nem élt? hasonló bolond az,
a' ki azon Sír, hogy éz-után
ezer esztendővel nem él. Egyen-
lők ezek, nem leszesz ,s, nem-is
vóltal, mind a' két üdő másé.

Ebbe

Ebbe aránzottad pontodot,
mellyet hogy ki terjesz, meddig
terjeszted-ki? mit sírsz? mi-
kivánsz? el-veszted táradtságo-
dat; arra még a' mellyre min-
denek mennek. Mi újság né-
ked ez? Erre a' törvényre szü-
lettél, e' történt Atyádnak, ez a'
Anyádnak, ez, eleidnek, ez, elöt-
ted mindeneknek, és ez történik
utánad mindeneknek. Az
győzhetetlen és semmi gazdag-
sággal meg-nem változtatható
rend, meg-kötöz, és vonzonn
mindeneket. Semmi-út nincsen
ki-menetelnékül. Bóldogta-
lan szolgálsz az embereknek és a'
minden dologoknak, mert az
élet, a' halál jószágánakül, szol-
gálat.

gálat. A' mint a' Mese, ugy az
 élet; nem, melly sokáig, hanem
 melly jól végszterett-el, hasznos;
 semmit nem használ az, melly
 helyen szűnnyél-meg, valahol
 akarod ott szűnnyél, Czak jó
 véget vész, Ezt Czelekedd vé-
 gzetre halálod napia körül
 magadnak, hallyanak-meg
 előtted gónofságid; hadd-el
 a' Czúnya gyönyörúségeket, s,
 magytól könnyebbedel-meg.

Némellyeknek az orvosá-
 gok mutatandók, némellyekben
 bé-remendők. Soha fölöttreb-
 valónak nem mondatik, a' mi
 Soha elégségesen meg-nem ra-
 móltatik. En bizonyára, mintha
 el-közelgetne a' próba, és el-
 jött-

jött-vólna az én egész eszren-
 deimről Sententiát hozó nap,
 úgy viselem ,s, tartom magam-
 mat, és úgy szólítottam: az a' nap
 ítélendi-meg, szóllok-è kemény
 dolgokat , erzem-è azokat,
 avagy tetterés vólt. Tédd-félre
 szorgalmatosságidat, egész éle-
 tedet forgasd-fel , sententiát
 mondand felőlled az halál. Vgy
 mondom , a' deáki versengések
 és egyűt-való tudós beszéllé-
 sek, az bölczek poroncholatiból
 őszve fedett ígék és-ékes beszéd,
 nem mutattyák-meg a' szíunek
 igaz erejét, mert az el-készített
 hoszszu ,s, tellyes beszéd, a' leg-
 félénkebbeknek-is merész. Mit
 czelekedtél , akkor tetzik-ki,
 mikor

mikor haláloed oráján leszesz.
Bekével fel-veszem az Ember-
állapattyát, nem rettegek az
élettől. Iffiab vagy, mit
használ? nem számláltátnak
esztendeid. *Bizontalan melly*
helyen várjon téged a' halál, te azért
itt minden helyen várjad.
Mindenkor tanólnunk kell az-
a' mit tudunk-è avagy nem,
milyen meg-nem tapasztalhat-
yuk. A' ki meg-halni tanól,
szólgálni el-felelkezik. Egy
sántz vagyon, melly minket köt-
ve tart, az élet szeretete, melly
a' mint nem-el verendő, azon-
képpen meg-kiczinyíttendő,
hogy ha mikor kívántatik sem-
mi minket meg-ne tartóztasson,
hogy

hogy készek ne lennénk, leg-
 ottan meg-chelekednj a' mi-
 akár-mikor-is kellene czele-
 kednünk. Nehéz, mondod, az
 halált szemünk előtt viselnünk
 elsőben kell ennek, mind az
 Iffiak, s, mind a' Vének
 szemei előtt
 lenni.

XVI. RESZE.

Az Örök boldogság kívánságáról ; és ez életnek nyomoruságiról.

Boldogúl elni minnyájan akarnak, de ahoz látni, mi legyen a' mi az életet boldoggá téski, homályos szemmel vaklanak. Azt kell ezért elsőben meg-látnunk mi legyen a' mit igen kívánunk : azután azt kell szemlélnünk mely felé mehefsünk oda a' hová gyekezsünk, azon útban értvén-meg ha ilyenefen megyünk è, mennyivel megyünk naponként illób, és melly közelebb legyünk ahoz,

ához, a' mire minket kívánságunk kifizet avagy vjssen.

NB. Semit nem-kell tehát szorgalmasban chelekednünk, mint azt, hogy barmok módgyára ne kövessük az előjáróknak nyájját menten-menvén a' merre mennek, és nem oda a' hová mennünk kellene. Forgat minket és nyakra-főre hány az kéz által adatott vétkeink mások példaival vesszünk-elekely-fel immár, és te-is magadat formáld méltónak lenni Istenhez: formáld pedig nem arannyal és ezüsttel, mert nem formáltathatik Istenhez hasonlókép e' matériából. Ez életben soha álhatatos helyben nem-

nem maradunk : itt akár-ki-
egy-más-után le-nyomattatik
és fel-emeltetik ; és most az
égig magasztaltatik ,s, most a'
földig aláztatik ; függünk és
haboktól hányattatunk , egy-
másba ütközünk és néha hajó-
törest chinálunk ,s, mindenkor
félünk. Ebben a' szélvészszel
tellyes, és minden égi háboruk-
ra ki-tétetett tengerben eve-
zőknek semmi parttyok nin-
czen, hanem az halál parttya.
Nosza szemléld-el az egész ha-
lando emberi nemzetet ; bõh
mindenütt és szüntelen a' Sirás-
ra-való matéria : némellyet az
kevély kívánság nyughatatla-
núl szorgalmaztat, némellyet

E

a'

a' minden-napi munkára a' farsá-
ratságas szűkség hí, más az
gazdagságokat mellyeket kí-
vánt felti, és maga fogadásával
munkálkodik: jmezt, a' szor-
galmatosság, amazzt, a' munka
gyótrj; ez azt bánnya hogy
gyermekai vannak; amaz, hogy
azokat el-vesztette: előb fogy-
nak-ei könyhúllatásink, hogy
sem a' bánatra-való okajnk.
Nem látod-è minémű életet
engedett nekünk a' természet
folyása, melly a' született em-
bereknek, leg-elsőben írást
akart adnj? E' kezdettel ada-
tunk-ki e' világra, ezzel minderr
jóvendő esztendeinknek rend b
eggyet ért, így éllyük életün-
köt.

köt. Nem láttyuk-è melly
fok alkalmatlanságok gyötör-
nek minket? melly roszszúl
alkoszik velünk e' test? most
fejünkről, most gyomrunkról,
most mellyünkről avagy tor-
kunkról panaszkodunk; Egy-
kor inaink, mászszor lábaink
kínzanak minket: most a' le-
vetés ,s, most a' le-czepegés;
néha vernékül szűkölködünk ,s,
néha azzal bővölködünk: min-
den-felől késértetünk és ker-
gettetünk: e' szokott történnj
a' maséban lakóknak.

De mí-nékünk illy rút testel
lévén forsunk, mind azon-által,
külömb külömb-féle változan-
dó dologokat veszünk előnkbe,

E z

és

és a' menyire az Emberi id-
ki-terjedhet, annyit foglalunk
el reménységgel: Semmi nem
elég a' halandóknak, sőt a
meg-halóknak, mert minden-
nap közelebb állunk az utólsó-
hoz. és oda úz minket minden-
óra, a' honnan le-kell esnünk.

Folyó-vizek módgyára ra-
gattatnak testeink: valamit látz-
minden fut az idővel: Semmi
ezek közül a' miket látunk
meg-nem marad; én-magam-
is midőn ezeknek változandó-
ságáról szóllok változom; azért
chudálom magunk oktalansá-
gát hogy annyira szeret-
tyük a' hirtelen el-mulandó
dolgokat, holott minden szem-
pillan-

pillantásban a' halál közelebb
van,

Attól-akar-sz-è félni hogy
egyszer ne légyen a' mi min-
den-nap vagy-on ? ha akar-sz
hinni, az igaz-ságot mélyebben
vizsgálóknak : *Az élet Kínzás*;
melly-fok színűek vagyunk !
most mértékleteffek és tekén-
teffek, most tíkozlók és haszon-
talanok : el-változtattuk né-
ha személlyünköt , és azzal el-
lenköző személybe öltözünk a'
mellyből ki-öltöztünk.

Valakiről, a' kit láttál teg-
nap, méltan-mondhatod : Ez
kichoda ? olly nagy változás
vagy-on. Annak-okáért azt
kivánom tölled, hogy a' miné-

műnek rendelted magadat len-
nj, olyan légy mind-végig.

Gondold-meg mennyit ad-
nál gyorsaságodhoz, ha az el-
lenség hátad után volna: ha
az lovaszt el-közelgetni, és a
szaladóknak nyomába lenni
vélned: Így van a' dolog, nyo-
modba vannak, siefs és sza-
ladgy, vedd bízadalmas helyre
magadot, és ottan gondold-meg,
melly szép dolog legyen, az életet
jól el-végezni. Oh mikor lá-
tod azt az időt, a' mellyben
tudgyad, hogy időd minchen !!
Czendes és Nyugodalmas
leszsz, a' hólnapiról el-felet-
kezvén, és somma szerént, ma-
gaddal meg-elégedvén.

XVII. RESZE.

A' sziunek egyenlősé-
géről, mind az szerenczés
,s, mind az ellenkező
dolgokban.

NEm gyenge dolog élnj.
Hofzszu útba léptél,
szükség hogy meg-tán-
torodgyál és fel-állíttafsál, el-
efsél és meg-fáradgy; ilyen
botlásokkal-ke meg-mérned
ezt a' darabos utat, holott a'
síralom és boszszu-álló gon-
dok, kamarájokat helyhezter-
ték: ,s, a' hol, a' sárga beteg-
ségek, és az szomorú vénség
laknak.

E 4

Ebben

Ebben a' Sátorban-kell élnünk életünköt, ezeket el-nem kerülheted, de meg-utálhatod, meg-utáloed pedig ha azokról gyakran gondolkodol és a' jóvendőköket viseled előtted.

Senki nincz a' ki erősben nem járult ahoz a' mihez régen készült, sőt keménnyebben-is állott ellene ha előbb meg-gondolta; ez ellen pedig, az ki poroncholattól viselterett a' leg-könnyeb dolgoktól-is meg-rémült; és mivel hogy, mindenek úyságokkal nehezebbek, ez a' szüntelen-való gondolat azt czelekszi hogy semmi gonosznak ne-légy úy.
*Semmit ne Csudálkozzunk azokon
 a' mikre*

a' mikre születünk, mellyeket azért nem-kell senkinek keresni, mert nekünk tulajdonink: minnyajunknak mondom tulajdonink, mert a' mit-el-kerül-is valaki, el-szenvedhetetvőlna, az igaz törvény pedig nem az, a' mellyel minnyájan éltek, hanem az melly mindenekre adatott.

Poroncholtrassék álhatatosság
a' színnak, és a' halandóságnak adóját, panasz nélkül fizetjük-meg. A' tél hideget hoz, fázunk kell: a' nyár meleget hoz, hevűlnünk kell: a' fenevad-is valami móddal előnkbeveti magát, és az Ember minden vadaknál veszedelmesb, s, ár-

talmasb: egyyet a' víz ,s, mást
 a' tűz ragad-el: e' dolgok álla-
 pattyát meg-nem-változtat-
 hattuk. Leg-jóbb azt el-szen-
 vedni a' mit meg-nem jobbít-
 hatz, és az Istent követnj Zu-
 golódásnélkül, kinek alkotása-
 ból mindenek származnak:

Rosz vitéz az, a' ki fejedel-
 mét nyögve követi. Az a' nagy
 szív, a' melly magát Istennek aján-
 lottá, ez ellen pedig, kiczin és
 el-hasonlott az, valamelly elle-
 ne tufakodik, és inkább akarja,
 az Istent meg-emendálni mint
 magát. Annak okáért szüntelen
 gondolkodgyunk, mind az magunk, s,
 mind azoknak a' kiket szeretünk ha-
 landóságáról. Engem készület-
 lent

lent hertelen ütött-meg a' sze-
rencze, most gondolok min-
deneket halandóknak és bizon-
talanoknak lenni: az emberi
törvénnel ma lehet-meg,
valami valaha meg-
lehet.

XVIII. RESZE.

A' külső dolgok rago-
dozásának el-távoztá-
sáról.

Ióbb a' maga gonofságot
hogy-fem a' másét forgatnj,
és látnj melly fok dologokra
választatott s, azokban nem
segétternj. Ez a' dichéretes,
bátorságas és szabad dolog,
semmit nem-kérni, és a' szeren-
cze gyűlekőzetin éppen által
mennj.

Szabad tehát ezt a' maté-
riát egészen mindenkor ki-vet-
ni a' Környűl vigyázóknak ;
Annyi ezer Ember nyughatat-
lan

lan, Kik hogy valami dőgleletheft
nyerjenek, gonofságok által
igyekeznek gonofságra, és
mayd el-mulandókat, avagy
fünalmasokat-is kívánnak, mert
*mellyik nyertesnek volt elég az, a'
mit kívánni földtéb-valónak lártott?*
Te ezeket fölségeffeknek hiszed,
mert távol vagy tőlök, annak
pedig a' ki azokra jutott aláva-
lók; *hazudok ha még-is fellyeb-
mennj nem igyekezik.*

Ez a' mit te leg-nagyobnak
vélsz, grádicz; mindenek pe-
dig bánnyák az igaznak tu-
datlanságát: mint a' jókra
vitetnek hirektől chalattat-
ván-meg, annak utánna rosz-
szaknak lenni, avagy haszon-
tala-

talánoknak, avagy kisebbeknek hogy-sém remélették, el-nyervén szemlélik, és azoközben, nagyobb rész fenyegetődik Családsággal.

XIX. RESZE.

A' belső bekeségnek
meg-nyeréséről.

Szívedet kell meg-változtatnod, nem az Eget ; hiszen nagy tengeren mentél-is által, a' gonofságok követnek téged valahová érsz.

Mit chudálsz hogy semmit nem használnak néked idegen-földeken-való budosásid midőn széllyel jársz ? *azon ok szorongat téged a' melly ki-űzött.*

Mit használhat a' földeknek úysága ? a' Tartományoknak, Városoknak, avagy helyeknek ismérete ? haszontalan ez a' kérke-

kérkedékség. Valamit chelekfszel magad ellen chelekfszed, és azon indulattal-is ártasz magadnak, mert beteget gyötresz: vedd-kiezt a' gonofságot, és minden hely változtatása gyönyörúségeslészen: ha a' földnek utolsó határira kergettetel-is, szabad, s, akár melly Zondor nép Tartomannyának Szegeletibe helyheztesél, nyájas és gazdálkodó léfzen tenéked az a' föld akár-mi-némű legyen.

Nagyob gond van arra, ki jött; hogy sem arra, hová jött. Nem jársz idegen földön, de budosol és hordoztatol, s, helyedet változtatod, holott az a' mit

mit kereszsz, tudni illik: jól élni,
mindenüvé helyheztesett. A' jó
lelki-isméret seregek közt, s, Zűrza-
war habaruban-is bátorságos, a rossz
pedig, az Czendes puszttában-is nyug-
hatatlan és szorongattatik. Ha bő-
chületes a' mit chelekízel, min-
denek tudgyák: ha rút, mit
használ bár senki ne tudgya-is,
ha te tudod? Vallyon olly fel-
zavartt lehet-è mint a' piatz?
Ott-is szabad czendesen élnj,
ha szükség, de ha szabad leszen
ugy rendelnem, a' piatznak
még tekintetét és szomszédsá-
gát-is el-távoztatom: mett,
valamint az ártalmas helyek,
az leg-álharatosb egészséget-is
meg-késértik, ugy az ném-
szjn-

szintén tökéletes és éppen föl-
gyógyult, jó elmének-is, né-
melly dolgok kevesse egészséges-
sek: annak-okáért a' menyire
lehet magadat meg-dorgáld,
magadban kérdezkedgyél, és
leg-elsőbben-is az vádolónak,
az után a' Birónak, s, leg-utól-
szor az könyörgő követnek tisz-
tit viseld, s, néha magadot kár-
hoztasd.

En volahol vagyok magamé
vagyok, az dolgok hatalma-alá
nem adom, de azokhoz alkal-
maztatom magamot, nem-is
követöm az időt vesztő oko-
kat, és valamelly helybe hely-
heztettem ott vizsgálom
gondolatimat, és elmémben
valami

valami üdvösséget forgatok.

XX. R E S Z E.

Czak a' jóságos cheledet bóldogítt ez életben.

HA kinek mindene vagyon, egészsége, gazdagsága, sok képei, feles pitvari de maga nyilván gonosz, meg-vedd azt. Viszont, ha kinek azok közül mellyeket elő-számlálék, semmie njncz, meg-fogyatkozzék penziben, gondviselőiben, nemességében, őseiben, s, ősei szüléinek rendiben, de nyilván jó őmoga, jóvallyad

vallyad azt : minden jova tehát az Embernek az , melly a' kinek vagyon , ha egyebektől meg-fosztik-is dichéretes ,s, a' kinek ninczen , minden egyebeknek bőségevel kárhoztatik és megvetterik.

Mint egyéb állatoknak, ugy van Embernek-is állapottya : Nem az a' hajó mondatik jó-nak a' melly drága festékkel festetett, sem az, a' mellynek ezüstből-való orra vagyon, sem az, a' mellynek ótalmazó kormánnya elefánt Czontal Czi-fráltatott, sem az, a' melly kén-czes ládákkal, és Királyi gazdagságokkal terheltetett-meg: hanem az, a' melly erős és al-hata-

hathatos, és Sűrű foglalásával a
vizet ki-rekesztvén, az tenger-
haborvinak viselésére merő, s,
vastag, enged a' kormánynak,
Sebes, és nem jingattatik a' szét-
ról. Nem azt a' kardot szab-
lyát mondod jónak mellynek a'
fzija meg-arannyaztatott, sem-
azt, mellynek gyöngőkkel ra-
kott hüvelye vagyon: hanem,
az mellynek a' vágásra vékony
éle, és minden gyámolynak
fel-szakasztására hathatos he-
gye vagyon.

NB. Nem az a' kérdés, melly
szép, hanem melly igaz legyen
a' Regulá: abban dichértetik
akár mj-is a' mihez hasonlitta-
tik, s, a' minéki tulajdona: te-
hát

hát az emberben-is semmit
nem hayt az,menyit szántson,
menyit adgyon uforára ,s, ufo-
ráskodgyék , melly fokáktól
Kőszöntessék , melly drága
ágyra fekegyék, melly fényes
pohárból ígyék: *hanem melly tö-*
kéletes jó legyen , jó pediglen ha-
okofságával igazán és világos-
san ,s, nyilván él: *Ez mondati*
jószágos chelekedetnek: Ez, az
Embernek tisztes és egyyet-
len-egy jova , mert mivel-
hog az egy okofság téfzi
tökéletessé az Embert , azonn
egy tökéletes okofság téfzi
bóldoggá-is : Ez pedig az
Embernek egyyetlen egy jo-
va , melly egy jó által ból-
dog

dog lehet, a' többi hiába-
való és változandó. Sen-
kinek nem kell dickekedni
hanem a' magáéval: a' szőlő
tövet dichérjük, ha veszszeit
meg-terheli gyümölcsel, ha
azoknak terheket mellyeket
termésével hozott, a' földig
alá-vízi: vallyon Valakj fellyeb
bőchúlné-è ennél azt a' szőlő-
tövet, mellyről aranyból-való
szőlő-fürtök, s, arannyas szőlő-
levelek függenének? tulaydon
jósága a' szőlő-tőnek az tenyé-
szés, avagy termetség: *az em-
berben-is az dichéretes a' mi magáé:*
Szép Czelédgye vagyon, és
diszszes háza, fokát vét, fokát ad
uforára, semmi ezek közül ő
benne

benne nincz, hanem környúlót-
 te: dichérd ő benne a' mi el-
 sem ragadtathatik, s, nem is
 adathatik. A' mi az Ember-
 nek tulaydona, azt kérded-è mi
 legyen: Lélek és tökéletesz
 Okosság az Emberben, mert az
Ember okos elő-állat; tellyes-
 azért az ő jóva, ha azt bé-től-
 tötte a' mire születik: *michoda*
pedig az, a' mit ő tőle az okosság ki-
ván? leg könnyeb dolog: *ter-*
mészet szerént élni; de ezt nehéz-
 zé téfzi a' közönséges esztelen-
 ség: a' vétkekre egy-mást ta-
 szíttjuk: miként hívattathat-
 nak pedig viszfá az életre, a'
 kiket Senki nem tartóztat? a'
 kósság úz? Senki azok közül
 a' ki-

a' kiket bársonnyal ékesíttetve látz, nem bóldogb azoknál, az kiknek a' Comædiában Királyi páltza és köntös adatván, mi- nek utánna a' nép előtt kevé- lyen és Czismáson Setáltak, ki- öltöztetnek és a' magok álla- pattyokra vízfzáz térnek. Senki ezek közül kiket a' gazdagságok, es a' tiszték magassab székre emelnek, nem nagy, miért látzik tehát nagy- nak? Oszlopostól méred ötér- meg, nem nagy a' Törpe Ember bár a' hegyen álljon-is: az oszlop bál- vány meg-tarttya Nagyságát, ha a' Kútban áll-is.

Ebben a' vétekben habozunk, ez a' mí terhünk, hogy senkit, nem bóchüllünk mi-vóltáról,

F hanem

hanem hozzá-adgyuk azokat-
 isa' mikkel fel-vagyon ékesítve:
 de ha az Emberről igaz ítéletet
 akarsz tenni, és tudni akarod
 minémű legyen, meztelen-
 nézd-meg, tegye-le atyai örök-
 ségét, tegye-le külső bőchüle-
 tit, és a' szerenczének több ha-
 zugságát, testét-is öltöztette-ki
*Szívét nézd-meg, mi-némű lé-
 gyén és melly-nagy, máséval-é
 vagy magáéval nagy, ha sze-
 meit fel-nyitván bátran nézi a'
 Czillamló kardokat, és ha tud
 azon nem búsúlni, száján-és
 avagy torkán mégyen-ki lelke,
 Bóldognak hídd: ha midőn
 meg-izentetnek néki a' testi ké-
 nok, mind azok mellyek a' tör-
 ténet-*

énetből, s, mind pedig, a'
 mellyek az hatalmasnak bosz-
 szu-állásából származnak, ha-
 a' fogságot es szám-ki- vetést,
 és az emberi elméknek hiába-
 való félelmit batran hallya, és
 mondya: Te ezeket ma hírde-
 ted, én mindenkor hirdettem
 magamnak, az Embert, az Em-
 bernek tulaydonira készítet-
 tem, az előb meg-gondolt go-
 nosznak, s, által-látott veszedelem-
 nek. Könnyű Czapása vagyon. (*Præ-
 cogitati mali mollis ictus est.*)

Hallyuk néha az tudatlanok-
 nak szavait: tudtam hogy ez
 hátra van: Ollyan az bölcsnek
 Szíve, valami-némű ez Világ-
 nak állapotja az hód főlöte,

mindenkor tiszta, s, világos va-
gyon ottan. Vagyon tehát miert
kivány bölch lenni, mert a
bölch soha d. ömnélkül ninczen
ez az öröm nem másunna ha-
nem az jóságos chelekedetek
nek isméretiből születik, Senki
nem örvendőzhet, hanem Czak az
crös, Czak az igaz, Czak az mér-
téletes. Mit tehát? a' bolon-
dok (mondod) és a' gonoszok nem
örvendőznek è? Nem külömben
mint a' prédát talált Óroszlá-
nyok, midőn gonofságok közt
az étszakában meg-fogyatkoz-
nak, midőn őket azok a' gyönyö-
rűségek, mellyeket a' szorossá-
gokba kívánság földött tömtenek,
meg-kezdettek győzni, akkor
kiált-

kiáltnak-fól nyomorúltak: Iaj
lám utolsó éjszakát illőtünk az
hamis öröm, s, vigasságok közt.

A' bölchnek öröme félbe
nem-szakad, meg-nem szűnik,
meg-szűnnék ha másun-
nan vététt-
vólna.

XXI. RESZE.

Az időnek hasznos el-
töltéséről.

Kit adtz nékem, a' ki az
időnek valami árra-
adgya? a' ki a' napot
meg-bőchüllye? a' ki értse ma-
gát minden-nap meg-halni?
mert ebben czalatkozunk-meg
hogy a' halállal nem-gondolunk.
Nagy része már által-mene-
valami hátra vagyon életünk ide-
éből a' halál tarttya. Minden
oráidat szedd őszve, úgy lésszen
hogy kevesebbet függesz a' hól-
napi naptól, ha e' maire teszed b
kezeidet. Midőn halasztatik

az élet, által-fút : mindenek
idegenek, Csak az űdő miénk :
inkáb akarom hogy te a' tiéi-
det meg-rarsd, és jól kezdgy
élni az idővel, mert a' mint a'
míeleinknek tetzett : *A' késő
mértéketeség feneken vagyon :*
mert nem Csak a' leg-kisseb
marad az alsó helyen, hanem
a' leg-rosszab-is. Leg inkább
innep-napokon kell poron-
cholni a' szűnek, hogy akkor állj
a' gyönyörűségeknek egyedül elle-
nek, midőn azokra egész sereg om-
lott.

Leg-bizonyosb és erős-
bommáját tökéletességének az
mutattya, a' ki az bujáságra
indító nyájaskodásokra, ki-

nyén-sen megyen, s, nem-is vi-
 tethetik. Továbbá elannyira
 tetzik nékem szívednek erőlsé-
 gét Késérttenem, hogy nagy Em-
 berek parancholattyából pa-
 ranchollyam azt néked: válaszf-
 egynehány napot, mellyekben meg-
 elégedvén leg-kevesebb étellel, ke-
 meny és borzat köntőssel, mondgyad-
 te-magadnak, ez a' mitől felsz-
 vala.

A' vitéz, az bekeség közben,
 ellenségnélkül nyargal fel, s, alá,
 Sántzot Czinál, és haszonta-
 lan dologban foglalatoskodik
 s, henyél, hogy a' szükségesben
 helt álhasson.

A' kitől vólta-képpen rettegni
 nem akarsz, elsőben próbáld-meg:

Ezt

Ezt chelekedték , a' kik minden hólnapban Kővertén a' szegénységet , hamar szűkségre jutottak , hogy Soha meg ne rémülnének attól a' mi gyakran tanóltak.

XXII. RESZE.

Az haragnak gonofsá-
ga mi-képpen gyomlal-
tásék-ki?

NEm nagy szű a' kibe
bőszszuság űrkőzik.
*Avagy hatalmasb nálad-
nál, avagy erőtlensb bántott-meg,
ha erőtlensb, bochásd-meg neki,
ha hatalmasb kedvez magadnak.*
Semmi nincz bizonyosb jele
Nagyságodnak, mint az hogy
semmi ne történhesék a' mivel
unszoltasál. E' Világnak fel-
sőbb és rendesb, ,s, a' Czillagok-
hoz közel-való része, se a' köd-
től nem unszoltatik, se a' fősze-
tegtől

Tegtől nem kényszerítetik, se a' forgó széltől nem forgattatik, minden égi haborutól mentő, az alsó részek meny-űtő-köveket, s, fenyegetéseket szenvednek: hasonló-képpen a' nagy szíu mindenkor Czendes, és bátorságas állása lévén magában nyomja-el az haragra ingerlő okokat, alázatos és bőchületes, s, rendes, melyekből semmit a' haraggal fel-duzzatban nem találisz: mert kinem-vetette-meg első szemérmességet a' faldalomnak és dühűségnek engedvén? ki nem-vetette-el minden szemérmét fel-haborodásra rohanván? ki poronchole nyelvének? ki tartóztathatta-

meg testének valamelly részét?
 ki bírhatott magával? leg-jóbb
 az gonosznak első-indulattya-
 ellen magadot meg-orvosla-
 nod: könnyű dolog pedig a' termé-
 szetből-való indulatokat első ere-
 detekben meg-fogni: a' nyavalyá-
 nak elől-járó jelei vannak, a' mi-
 képpen a' szélvésznek és első-
 nek-is: Vgy a' haragnak, szere-
 tetnek, és minden illyen sziveket
 faggató haboruknak elő-híre-
 adó jelei vannak. *Nem hasznos*
mindeneket látni s, mindeneket
hallani: Sok boszszuságok űt-
 köznek belénk, mellyeknek
 nagyobb részét nem érzette,
 a' ki azokat nem tudgya. *Nem*
akar-sz-è haragos lenni? Ne légy
nyug-

nyughatatlan elméjű mindeneknek
végére akarván menni. A' ki
azt tudakozza mi mondatott
felőle, a' ki a' gonosz beszéde-
ket, jóllehet titkon vóltak, fel-
forgattya, maga magát nyugha-
tatlanná téski: némelly magya-
rázatból a' beszédek boszszusá-
goknak láttatnak: azért né-
mellyek el-halasztandók, né-
mellyek meg nevetendők, né-
mellyek meg-engedendők. Sok-
képpen kell meg-előznünk a' hara-
got: többire mindeneket játék-
ra és tréfára kell tordíttanunk:
nem az árt mint lőtt, hanem az
mi-módon, s, mi-képpen tété-
tött ellened a' boszszuság. Ki-
vagyok, nem az-è a' kinek fűlcit
meg-

meg-sérteni iszonyu gonofság?
 Meg engertek sokan ellenségeknék,
 ne bocsássak-e én-meg a' lustáknak?
 sunyáknak? Czázogóknak?
 A' gyermeket az idő, az aszszont
 a' természet, s, tulaydon neme,
 az külsőt a' szabadság, a' házit
 a' barátság, s, nyájasság mentse-
 meg. most elsőben bántott-
 meg, gondollyuk, valamíg tet-
 zik, gyakran vétett másoknak is,
 szenvedgyük a' mit sokáig szenved-
 sünk.

Barátod, azt chelekedte a'
 mit akart; ellenséged, azt che-
 lekedte a' mit kellett chelekednj:
 az okosabnak engedgyünk, a'
 bolondabnak kedvezzünk, min-
 denekre azt felelgyük magunk-
 nak,

nak, hogy a' leg-bőlcheb fér-
fiak is sokakban vétettek, senki
nincz olly eszes, s, szemes, a' ki-
nek szorgalmatossága néha ma-
gában meg-nem Czökkennék,
senki nincz olly meg-ért tőkéle-
tes, a' kinek álhatatosságát va-
lamilyly tartóztathatatlanb do-
logba az történet ne-űtné.

Senki ugy nem-félhet maga-
meg-bántásitól, hogy midőn
azokat kerüli, azokba ne-űsék,
igy igénylőb szível szenved vala-
kitől meg-bántását, s, valaki-
től meg-űtáltatását, a' kinek el-
májében forog hogy semmi olly
hatalom nincz, mellybe bosz-
szuság ne-űködznék: Sokak
menjünk-meg, ha előb kezdünk
ité-

ítéletet tennj hogy-sem meg-
 haragunnj. *Leg-nagyob orvof-*
sága a' haragnak, az kése delem,
 most pedig első jndúlatinkat kö-
 vettyük: az után bár haszonta-
 lan dolgok indítottanak-is-fel,
 végig meg-maradunk, ne láttas-
 sék hogy oknékül kezdettük, és
 a' mi leg-gonoszb, meg-által-
 kodottabbakká téssen minke
 a' haragnak hamissága, mer-
 magunknál tarttyuk és öregbít-
 tyük azt, mintha igen haragun-
 nj helyes Oka volna az igaz ha-
 ragnak: menyivel jobb az kez-
 deteket meg gondolni, melly
 álhatatlanok? melly büntetés-
 re méltók legyenek? a' mit látz
 történnj a' néma élő-állatokban,
 azont

azont tapasztalod az Emberben-is.
a' bikát az verefs szín fel-indít-
tya, az Aspis kigyó fél-támad
fel-kél az árnyéokra, a' medvéket
é, Oroszlányokat ingerli az ab-
rosz, így van dolgok az értetlen
eszfolyós kába elméknék,
gyanóságoktól hirtzoltatnak
ugy annyira pedig, hogy néha az
aprólékos jó-téteményeket
boszszuságoknak nevezik.
Hidgy énnékem, aprólékos dol-
gok a' mellyekért nagy haragra
gyulladunk, a' mi-néműek azok
mellyek az gyermekeket garáz-
dálkodásra viszsza-vonyásra
indittyák.

Ne csak Ennyhítsuk az hara-
got, hanem ugyan éppen ki-vefsük
mert

mert miczoda az rossz dolognak
 a' gonosznak mértéklése? el-
 távoztathattuk ,s, ki vethet-
 tyük pedig csak igyekezzünk ,
 ,s, semmi más nem olly hasznos er-
 re mint az halandóságról-való gon-
 dolkodás. Kiki magának ,s, más-
 nak-is mondgya: *Mit használ*
vegnélkül-való haragot főzni, és
a' leg-rövidgyeb életet fogyasztani?
Mit rohanunk a' viadalra? Mit
szerezünk magunknak harizokat?
 Mayd ezeket az ellenkezéseket,
 melyeket engesztelhetetlen-
 szível viselünk, egy kis hideg-
 lelés, avagy testünknek más fo-
 gyatkozása meg-tíltja viselni,
 mayd az leg-erősbet ,s, serény-
 bet-is, le-ronntya a' köz halál:

Mit

Mit Zenebonáskodunk , és
fogyattjuk életünköt pártol-
kodván? midőn arra figyelme-
zünk a' mit mondnak, és ma-
gunkot forgattjuk ; jelen-
lészen az halhatat-
lanság.

XXIII. RESZE.

Hogy az igaz szegénység nagy jóknak szüléje legyen.

S Enkinék bizodalmas élete nem történhetik, a' ki dolgainak ki-terjesztéséről fölőtteb gondolkodig, nyomorúlt bár az egész világnak poronchollyon-is. A' sok gazdagágok gyűjtése nem vége a' nyomorúságoknak hanem változása. Ha akarod tudni melly szabad legyen minden nyomorúságtól a' szegénység, vedd össze egy-más közt az gazdag, és szegény tekintetit; gyakrabban és

és hívebben nevet a' szegény,
femmi szorgalmatoskodásban
nem törődik, főnn vagyon;
gondgya mint a' kőd el-múlik:
Senki ő érette Emberi vérre
nem siet, a' mezítelent az tolvay
el-bocháttya, az által-állott út-
ban-is bekesége vagyon a' sze-
genynek.

Ezeknek pedig a' kik bődö-
goknak hívattatnak, tettető
vidámságok vagyon, mert itt a'
bársony alatt nem nyilván néhez
szomorúság vagyon, s, annyival
nehezebb pedig, hogy néha nem
szabad nyilván nyomorúltaknak
lennie, de a' szíveket emélszű
s, kő-rágó nyomorúságok közt
szükség lappanganj a' bődög-
nak,

nak. A' gazdagságok, bőchűle-
tek, hatalmasságok, és mások
mellyek az emberek vélekedése
szerént drágák, árrok szerént
őczók: a' mik jók, reménséget
adnak, s, bizodalmat adnak; a' gaz-
dagságok bátorságot, a' mik
jók nagy erőtséget adnak a' szíu-
nek; az gazdagságok kérke-
déken kevélységet.

Gazdagnak véled amaze,
mert arannyas házi eszköz köve-
ti az úton, mert minden tárto-
mányokban szánt, mert jöve-
delmekkel bé-írt nagy szám ve-
tő könyvet forgat, mert annyi
mezőt, szánto földeket bir, ha
mindeneket elő-számlálisz is,
szegény, miért? mert adós, mi-
vel?

vel? mondod, Mindenekkel,
 hanem-ha talám Külömbnek
 ítéled, az Embertől és a' szeren-
 czétől kölczönt venni. Mit hasz-
 nál? (Am bár.)

*Bársony színben, fékezetlen,
 Szárnyos lábbal nyargallyon;
 Festet kárpit, s, szünyegekkel
 Cífrált, házban vigadgyon:
 Drága szép láncz, s, arany függő,
 Nyakán, s, mellén villogion.*

Oh melly nagy Világi dichőség
 vala régen, a' diadalmas fejede-
 lemnek meg-elégedni egy kaba-
 lla loval, sőt azon-sem magányo-
 san ülni? mert hátának egy ré-
 szét butyorával, és két oldalá-
 gyer-

gyermekivel terheli-vala-meg.
 Abban azért az időben, melly
Arany időnek mondatik, az böl-
 chek biradalma alatt vólt az Or-
 szág, úgy mond *Possidonius*. Mi-
 lehet annál az Emberi nemzet-
 nél boldogb? Közönségesen
 mindennel a' természet folyá-
 sa szerént éltek, elég vala a' ter-
 mézet mint Atya mindenek óltal-
 mára.

Bé rohant a' fősvénység a' leg-
 főbb marhák közé, midőn vala-
 mit akar Czalni és magaévá ten-
 nj, mindeneket el-idegenített
 és Sokat kívánván mindeneket
 el-vesztett.

Azok az kiket valamelly sűrű
 berek a' sűrű naptól óltalma-
 zott,

ott, az kik a' télnek avagy
ápor esőnek kegyellenségek
lőtt a' zöld-ág alatt valamelly
lá-való gúnyóban bátran él-
nek-va, kedves étszakákat
öltöttek minden foházkodás-
élkül. *Minket a' mi bársonyunk-*
an forgat az szorgalmatosság, és
rös ösztönökkel Jerkenget: Puha
amat ad-va azoknak a' ke-
mény föld, nem kőltnek-va.
Cifrált boltozásokra, s, pad-
ásokra, hanem fel-nyílt helyē
eküvén az Czillagos egetől
dódoztatnak-va és az éjkek-
nek jeles Czudája e' Világ si-
etséggel munkálkodik-va.,
azon Czendességgel vegezvén.
Holgát, mind éyel, s, mind
G nap-

nappal tavól-nézik-vala ezt a
 fel-nyílt leg-szebb házat :
 Szabad-vala szemlélni az ég
 közepe részéről le-függő ,s,
 viszont más titkos részéről
 fel-kező jeleket, hogy-ne vol-
 na hosznos illy szélyessen ki-
 terjedett Czudák között for-
 gani? De tí a' héazatnak min-
 den zörgésétől rettegtők, és
 ha mi meg-zendül irott kár-
 pitorok között rémülve sza-
 ladtok.

Nem-vala amazoknak Vá-
 rosok modgyára házok : Sza-
 bad-vala a' ki-nyílt helyek
 közt a' szellők Zugása, és a'
 kö-szickláknak,s, meredek par-
 toknak, avagy fáknak kedves
 árnyé-

árnyéka, és az tiszta kut-for-
 ások, s, régi patakok, nem
 munkával készített úton,
 sem Czatornáknban, hanem
 szabadon, s, kényén folynak-
 vala, és a' rétek minden me-
 lterségnélkül ékeffek valának,
 ezek-között vala paraszt kéz-
 zel épített mezei lakó-he-
 lyek. *Ide terjedgyenek tehát gon-*
dolatid, ebben fáradsz, ezt kívánd,
hogy meg-elégedgyél magaddal, és
születed születed iovaiddal, vess-el
 mindeneket ha eszeden vagy,
 sőt inkább hogy eszeden légy,
 ha valami vagyon a' mitől tar-
 tatol, öld-fel, avagy mész-el;

Távozzanak valaha ezek az
ünnepelkedő jók, melyeket jób remén-

leni hogy-sém el-nyerni; ha valami álhatatos jó volna azokban, meg-elégítenének valaha, most pedig az merítettőkben szomjuságot indítanak, a menyire lehet fogd-magán-testedet, és tágíts helyt szivednek. Senki gazdagon nem Születik, valaki e' Világra születik kényszerítetik téyiel és posztónal meg elégedni, ezekről az eredetekről nem kapnak raytunk Országok: Ugy kell magunkat viselnünk, nem mint-ha a' testnek élnénk, hanem a' mint a' testnélkül nem élhetünk.

XXIV. RESZE.

Ez életnek nyomorúságiról és nyavalyáiról.

E Lni, azon vitézkedés: boczásd-elől tehát mindenekben elmédet, és gondold-meg nem azt a' mi szokott lenni, hanem a' mi lehet: mert *michoda a' mit a' szerencse midőn akarja leg-szebb virágjából le-ne vonnyon? a' mire annál inkább ne-rohannyon le-trontvan, minél ékesben tündöklik? néha tulaydon kezzeinket támaszttya magunk ellen, néha maga ereivel meg-*

elégedvén kezdőnélkül talál
 veszedelmeket: semmi idő ki-
 nem vétetett, azon Czupa-
 gyönyörűségekben-is fel-ta-
 láltatnak az fáydalmaknak
 okai, a' had békeség közben
 támad és az bátorságnak se-
 gétsegi félelemmé változnak
 barátodból, nem barátod, tár-
 sadból ellenséged léssen: her-
 telen, ,s, fergetegnél nagyobb
 szél-veszekké válik a' nyár-
 Czendefiség: ellenségnélkül
 szenvedünk ellenközőköt és
 viadalra-való okokat, ,s, ha-
 mások el-fogynak elég ok a'
 fölötteb-való szerenczés ból-
 dogság: reá rohan az leg-mér-
 tékletesbekre a' nyavalya, a'
 leg-

leg-vastagbakra a' száraz be-
tegség, az leg-ártatlanbakra a'
büntetés, az leg-titkosbakra a'
Szenebona : választ valami úy-
ságot az eset, melly által mint
magokról el-feleltekbe, te-
hetségét bé-árttya : valamit a'
hosszu idő sok munkával ,s,
Istennek böh irgalmából ósz-
ve gyűjtött, azt egy nap el-
hintette és el-szélesztette.

Semmi nyilván, semmi tit-
kon nem állandó; meg- kell
tehát mindenekeket gődölnunk,
és azok ellen a' mik történhet-
nek szívünköt erősítenünk.
Eszet az eggyet tudom, hogy az
haládo Embereknek mindē che-
lekedetek halandósággal bün-

tették : az veszendők között
élünk, *senki másnál nem romlan-*
dó, senki maga felől a' hólnapi nap-
ról nem bizonyosb.

Alexander. A' Mácédónia
nagy fándor Király, a' *Geome-*
triát föld-mérő tudománt böl
dogtalan kezderte-vala, akar-
ván tudni melly kiczin legyen
a' föld mellyből leg-kisseb részt
foglalt-vala-el : úgy mondom
böldogtalan, s, ebből kell-va-
la meg-érteni melly hamis ve-
zeték nevet viselt, mert ugyan-
is ki lehet olly nagy a'
kiczinben?

XXV. RESZE.

Azoknak vakságokról
kik ez életet gyönyörűség-
ben töltik-el.

A'gyönyörűség hatalma-
alá attuk szíuünköt,
mellyeknek engedni
minden gonofságoknak kez-
dete: tiszt-kívánásoknak, és
hír-néunek, s, más efféle ha-
szontalan hiuságoknak attuk
magunkat. Mire intlek tehát
most téged hogy cheleked-
gyél? Semmi úyságra, mert
nem kerestetnek orvofságok
az úy gonofságoknak, de erre
elsőbbben, hogy te-magadban,

válasz-d-el, mi legyen szükséges, ,s,
 mi haszontalan. Nem nagy dol-
 got chelekszel hogy királyi
 pompanélkül élhetz hogy nem
 kívánsz ezer vad-kanokat,
 sem amaz vörös tollu *Pha-*
nicopter drága madaraknak
 nyelueit, (mellyekkel a' Ro-
 maiak régentén leg-pompásb
 vendégségekben éltek) sem,
 pedig egyéb Czudálatos élő-
 álatoknak kí-választott tag-
 jait bujaságodra nem ohay-
 tod: akkor czudálkozom ray-
 tad, ha a' szegény kenyeret
 meg-nem utálod, ,s, ha el-hi-
 teted magaddal, hogy a' szük-
 ségnek idején, nem csak a' ba-
 romnak hanem az Embernek-
 is

is Czemetézik a' fű. *meri mit*
basznál, akár-mit vegyen az, a' ki
el-veszti ualomit veszen? Gyö-
nyörködternek téged a' föl-
dön és tengerben fogatott
élő-állatok? Némellyek azért
kedvesek ha frissen vitetnek az
asztalra, némellyek ha sokáig
hizlaltattak, folynak és alig
tarttyák-meg kővérségeket:
és ezek minek-utánna nagy
szorgalmatossággal és drága
fű-szerszámokkal el-keszített-
vén a' hasba mennek, azon
bűdösségtől foglaltatnak-el.
Akarod-e az éíkek gyönyörű-
ségét meg-venni? ki-menetele-
ket nézzed. Ezt mondom,
azért én-magamnak, valahán-

szor, valami efféle unfzollya-
 szemeimet, valahányszor fénylő
 ház, szolgáknak rendelt fere-
 ge, s, ékes ábrázatoktól visel-
 tetett Lektikák tűnnek előm-
 be, mit czudálkozol? mit ál-
 mélkodol? Pompa ez, mutat-
 tatnak ezek a' dolgok, nem
 birattatnak, és midőn tetze-
 nek, el-múlnak; az igaz gaz-
 dagságokhoz fordúly inkább,
 kevéssel tanóly meg-elégedni,
 és amaz szót nagyon és bá-
 tran kiáltsd-ki: *légyen vízünk;*
légyen árpa lepényünk. Ennünk-
 kell, akár ez közönséges ke-
 nyér légyen, s, akár feiér liszt-
 ből-való, a' természetnek sem-
 mi közi ahhoz: Szomjuhozom,
 a' kó-

a' közel-való tóból merített-è ez a' víz, avagy hó, s, jég-közé rekesztetett hogy idegen hidegséggel hívesítették-meg, a' természethez nem tartozik: arany, kristal, üveg, Tiburi pohár légyen-è avagy Czigából-való semmit nem, árt sem használ. *Semmire tehát téged inkább inteni nem akarlak mint arra a' mellyre senki elegendő-képpen nem intethetik, hogy mindeket a' természet mérjen-meg. Tudakozod-è minémű asztallat, mi-némű ezüstel, melly igénylő és alacson szolgálatokkal vitefsék-el asztalod? semmit, étel-kivül nem kíván a' természet, nem kevély az éhség, meg-*

meg-elégzik ottan ha meg-
 szűnik, e' fölött mindenek a' ből-
 dogtalan kívánságot győtrik, mert
 ha azt itéled szükségesnek
 melly fodros haju gyermek,
 és melly fényes pohárba nyúj-
 tson innod, nem szomjuhozol.
 A' többi között ezt adta kívá-
 képpen mi-nékünk a' természet,
 hogy a' szükség a' meg-utálást ki-
 űzte, azt akarta e' Világnak
 amaz alkotója a' ki nekünk az
 életnek törvényt le-írta, hogy
 egészségesek lennénk nem pu-
 hák, s, gyenge kényesek: ru-
 dolog a' bődög életet aranyban és
 ezüstben helybeztetni: Senkit a'
 pénz gazdaggá nem tett, sőt
 ez ellen, mindenekbe nagyob
 maga

magá-kivánságot öntötte :
Darius és az Indiaiak után sze-
gény a' Macedóniai Nagy Sán-
dor (*Alexander Macedo*) keresi
mit tehesen magáévá, tuda-
kozik a' titkos tengerekről,
úy hadi sereget küld az (*Oceá-
nusra*) föld kerekiségét kór-
nyúl-álló egész tengerre, és
(hogy úgy szóllyak) a' Világ bé-
zárlott erősségit fel-ronttya :
e' dolognak okát kérdezed-è?
Inkáb kezd vagyódni többek
birodalmára a' kinek több
vagyon, a' ki sokat bir többet
kíván, a' sommás jele hogy
még elege ninczen, az kinek
elege vagyon, meg-nyerte
(melly a' gazdagoknak soha
nem

nem történik) végét. *Soha
nem kevés a' mi elég, soha nem elég
a' mi sok: éllünk tehát e' ter-
mészet jóával nagy dolgok
közé számlalván azt, és gon-
dollyuk-meg hogy semmi na-
gyob jót nem vehetünk tőle,
mert valami szükségből kíván-
zatik, unalom nélkül bé-
véletik.*

XXVI. RESZE.

Hogy az ember Czu-
pán Czak az okossággal
előz-meg minden te-
remtett állato-
kat.

SEmmi-képpen jobban,
nem használhatok, mint
ha néked tulaydon jóva-
dot meg-mutatom, ha téged
a' néma állatoktól el-választ-
ak, ha az Istennel egyűvé
helyheztetlek. Miért táplálad
és gyakorlod testednek ereit?
a' természet a' barmoknak na-
gyobbakat engedett azoknál.
Miért ékésítted ábrázatodat?
ha

ha minden-képpen szorgalmatoskodol-is, sok élő-állatoktól győzettertel-meg szépséggel.

Miért fésüllöd ,s, szépítted nagy szorgalmatossággal hajadot ? ha azt a' *Parthusok* módgyára ki-duzzasztod-is, avagy a' *Németek* módgyára kötözgeted-is, avagy a' mint a' *scythiaiak* szokták borzasztod és terjesztgeted-is, minden-lonak és *Oroszlánynak* nyakán szebben hányattatik és ékesben borzad a' sűrű serény.

Midőn magadot sebes fűtásra készítted, a' nyulaczkának társa né lehetsz. Akarsz-e
a' ma-

a' magad tulaydon jódra vísz-
szá térni, hátra hagyván azo-
kat a' mellyekben szükség
meg-győzettetned, midőn a'
máséra vágyódsz? Mi dolog
ez?

A' meg jóbbittatott tudnia
illik, és tiszta ,s, Isteni szere-
tettel buzgó szíu, az emberi
dolgok fölé emeluén magát,
,s, a' mi az okos elő-állatott
illeti semmit abból maga ki-
vül nem tévén. *Michoda tehát*
az életnek jova? *Az tökéletes*
okosság, ezt te a' leg-főlső végre
leg-inkab nevedetni híjad:
Akkor alitsad magadot ból-
dognak midőn neked tellyes
örömed születik: midőn azok-
ból

ból a' miket az Emberek ra-
gadoznak, kívánnak, őriznek
semmit nem kívánsz, s, nem
akarasz. Rövid formát muta-
tok néked mellyel magadot
mérjed, s, tökéletesnek lenni
érezzed : akkor bírod tulay-
don jódat, midőn leg-ből-
doggalanbaknak érted
lenni a' bődogo-
kat.

XXVII. RESZE.

A' jószágos chelekedetekkel fel-ékesített szabad elmének méltóságáról.

SEmmi jószágos chelekedet nem lappang, és ha lappangott-is nem magára, el-jön a' nap melly őtet az időnek gonoszságával megkörnyéköztetett reytekéből ki-hírdeffe, s, nyilatkoztassa: kevéföre született a' ki az magadejebéli népet meg-gondolgya, sok ezer esztendőket sok ezer népek követnek: azokra mézz, ha szintén minden veled-élők-

élőknek Czendefséget paran-
chol-is az irígség, el-jőnek a'
kik sértésnélkül ,s, kedvezés-
nélkül tegyenek ítéletet: Sem-
mit nem használ a' tettetés, kevesek-
nek nagyon könnyebségekre az ki-
vül fődözött ortza, az igazság akár
melly részre mindenkor igyenlő.

Leg-nagyob jó a' történetből-va-
lőkat meg-vető, ,s, jószágas chele-
kedetekben őrvendőző szű, avagy
a' látott hallott, ,s, chelekede-
tekben nagy bőchülettel czen-
des szíunek meg-győzhetet-
len ereje: tetzik azért szába-
don ,s, nyilván bóldognak
mondani azt az embert, a'
kiben semmi jó ,s, semmi go-
nosz ninchen, hanem csak a'
bőchü-

böchületes dolgokban mun-
 kálkodó ,s, jószágos cheleke-
 detekkel meg-elégedő jó szű,
 mellyet föl- sem emelnek ,s,
 le- sem nyomnak a' történet-
 őöl- való dolgok: a' ki semmi
 nagyobb jót annál nem ismer,
 mellyet önön- magának adhat:
 a' kinek igaz gyönyörűsége,
 a' gyönyörűségeknek meg-ve-
 rése. *A' jószá as chelekedet egy
 magányos fölséges és királyi, győz-
 hetetlen ,s, fáradhatatlan jó: A'
 gyönyörűség alá- való, erőilen, gyar-
 uló, és romlandó szolgálat ,s, az ő
 szállása reyték börtök és korczómak:*
 AA' jószágos chelekedet az
 templomban találod, a' győ-
 nyörűséget gyakran lappang-
 ua

ua és főtérségeket kapdosua
s, az egyház-fiakat kerülő fé-
lelmes helyek kórnyúl, puhán
erőtlenül, borral és kenettel
ázottan, haloványon, festőt-
ten, és orvosságokkal fertőz-
tetve találod. Soha az igaz
elme gonoszra nem fordul fe-
magának nem gyűlölséges, fe-
valamit meg-nem változtat,
mert mindenkor leg-jobbakat
követett, de a' gyönyörűség
midőn leg- inkább gyönyör-
kódott akkor óltatik-el. *Va-*
laki a' jószágos chelekedetekhez já-
rúlt reménseget adott természet-
szerént- való jeles és nemes indú-
lattya felől, a' ki az gyönyörűsé-
get követi, erőtlennek romlot-
nak

rak és el-fayzottnak láttatik,
és effélék minél bē-tölttebbek
annál telhetetlenebbek: A' mint
az fene-vadakat munkával és
veszedelemmel vadászsuk, és
na meg-fogjuk-is munkával, s,
gondal birunk vélek, mivel-
mogy gyakran el-szaggattyák
prokat, ugy az gyönyörűsé-
gek, minél többek és nagyob-
bak annál kisebb az ki azok-
ban vagyon, és többeknek
szolgaja az, a' kit a' kőtség ből-
dognak nevez: Tű is pedig
valakik az jószágos-cheleke-
detet, s, annak baynokit gyű-
llőlitek, semmi úyságot nem
chelekeztek, mert a' naptól-is
saz álhatatlan, s, erőtlén vilá-
H₂ gosá-

goságok rettegnek, és ellen-
keznek a' fényes nappal. tehát
a' jószágos-chelekedetben he-
lyheztetett az igaz bölcsőség.
szükséges dolog, viselnünk az
halandókat, és fel-nem haborod-
nunk azokon, mellyek hatalmunk
alatt ninchenek. Az Országban
szabadság ninchen, az Ország-
ban születünk, Istennek enged-
ni, igaz szabadság.

Azért bátran szabad valla-
ni, hogy leg-nagyob jó az Eg-
gyeség, s, békeség, mert ott kell
lenni a' jószágos chelekedetek-
nek el-távozyán az gonoszsa-
gok, a' hol egy értelem, s, eg-
gyeség vagyon; de te-is azt
mondod, hogy a' jószágos-che-
leke-

nekedet nem egyébert bő-
zhüllőd hanem hogy abból
valami gyönyörűséget remen-
tesz: elsőben nem azért kívána-
s a' jószágos-chelekedet hogy
gyönyörűséget adgyon, mind-az-
által annak munkája noha mást
kíván de ezt-is meg-adgya: Va-
lamint a' szántó földön né-
melly virágok nevednek-fel
a' vetemény közt, és gyönyör-
ködtek-is ugyan azok sze-
mejüket, mind-az által nem
azokért rendeltetett a' munka,
más lévén az szántó-vetőnek
szándéka, azon-képpen a'
gyönyörűség-is nem jutalma
sem oka a' jószágos-cheleke-
detnek hanem öregbülése.

XXVIII. RESZE.

A' fősvénységtől legtöbb gonofzságra hányattatnak az Embe-
rek.

SEmmi vétkeket nem jóval mi-nékünk a' természet, éppen és szabadon szült az minket, mert semmit nyilván ki-nem mutatott, a' mi fősvénységünköt unszolná, az arannyat és ezüstöt labaink alá vetette hogy meg-nyomjuk és tapodgyuk, és mind azokat-is, valamik miat nyomattatunk és tapodtatunk: Abrázatinkot fel-emelte az ég-felé, és valami tekén-

tekéntetett, s, chudálatost che-
lekedett a' fel-nézőktől láttat-
ni akarta, ezeket rendelte fő-
linkbe a' természet, az aran-
nyat pedig és ezüstöt és ezek
miat a' soha nem nyugható
vasat, mint ha veszedelmünkre
bízattattnak-vólna reánk, el-
rejtette; magunk nyilatkoz-
tattuk ki azokat a' mik miat
tusakodnánk; mi-magunk vá-
tuk fel veszedelminknek okait
és ezközitide, s, tova hányván
a' földnek terhét, mi-magunk
bízzuk a' szerenchére esetin-
ket, és nem általlyuk leg-na-
gyobbaknak tartatni közöttünk
a' mik az földben leg-alsók
valának. Akarod-è tudni melly

hamis villámás Czallya- meg
szemeidet? Semmi azoknál
homályosb, semmi undokb, s,
orzmányabb nínchen valamíg
el-merítettvén es bé-rakattat-
ván az magok Sárában hever-
nek. Michodások ugyan-is
midőn hoszszu és mély sőté-
tes lyukokból ki-vonyattat-
nak? Semmi azoknál éktelenb
nincz míg gaz főprólékékből
meg-tisztíttatnak és ki-kohol-
tatnak: végezetre tekéncz az ő
mester-emberekre, kiknek ke-
zei által a' földnek sovány es'
rút neme meg-tisztíttatik,
meg-látod melly kormosok fe-
keték és bé-mázoltatottak:
ezek pedig inkább meg-fertőz-
tetik

retik a' szíveket hogy-sem a' te-
steket, és azoknak bírójbā több
moczok vagyon hogy-sem a'
mester-emberben. Ha ma-
gadnak hasznos birodalmat ki-
vánsz, és senkinek nem ákarsz
nehéz, s, únalmas lenni, távoz-
tasd-el a' vétkeket. Sokan talál-
tatnak az kik a' kerített vá-
rosokba tüzet vetnek, az kik
fok és hoszszu üdökbéli via-
dalokat álhatatosan álló erőf-
ségeket a' földig le-törnek, az
kik Várakhoz hasonló tölté-
seket Czinálnak és emelnek-
fel, es Czudálatos magósság-
gal rakott kő-falokat fal-törő-
kókkal és mesterséges szer-
számokkal meg-rontnak: So-

kan vannak a' kik magok-előtt
hadi seregeket igazgatnak, és el-
lenségek hátán győzedelmesen ha-
talmaskodnak, és az nagy ten-
gerre sok nemzetségeknek öl-
döklésivel terjednek-ki, de
ezek-is hogy-meg-győznék az
ellenséget, kívánságtól győ-
zettettek meg, senki ellenek
nem áll, de ők-sem állottak
kevelységek és kegyetlenségek
ellen, *Midőn másokat lattattak*
rontani, magok romlottak, és így
sokakkal gonoszok voltak, s,
a' dőgleletes erőt mellyel so-
kaknak ártottak magok-is ér-
zik. Ne hidd hogy valaki más böl-
dogságával böldeg lehesse.

XXIX. R E S Z E.

Hogy az Emberek nagyra-bőchűllik az alá-
való dolgokat.

MInnyájan tudakozzuk
nem miért ,s, honnan,
mid vagyon azt kér-
dezik. Mindenűt kiki annyira
bőchültétett , a' menyie vólt,
mind-az-által , *semmi fősvény-
ség ninczen büntetésnélkül, noha
a' fősvénység magában-is leg-na-
gyob büntetés.*

Oh melly nagy könny-hulla-
tásra! Oh melly nagy fáyda-
lomra méltó dolog! Melly
nyomorultakat kívántok! Melly

nyomorultakat szűltök! Add hozzá ezekhez a' minden-napi szorgalmatosságot, mellyek kit-kit módgyok szerént kénzanak : nagyob kén a' penznek biradalma mint keresése : menyit nyögnek, s, kefergenek károkön! ha nagy károkba esnek nagyobbba esni láttatnak : még-is bóldognak és gazdagnak mondgyák az illyent, az emberek, és annyit akarnak nyerni a' menyit amaz bir! Meg-vallom, mit tehát? Nyomorultabbaknak alítottod - è azokat, mind a' ki nyomorúságot-is, s, irígséget-is szenved? Vayha az gazdagokkal tanácskoznának azok, a' kik gazdagságot

ságokat kívánnak: Vayha a' kevélyekkel és leg-nagyob méltóságbéliekkel volnának az tisztetség kívánok, bizonyára meg-változtatnák szándékokat, midőn azonban amazok fellyeb néznek az előbbieneket meg-vetvén, *mert ugyan-is senkit a' maga boldogsága bár futva jőjön-is meg-nem elégitt.*

El-vonnak az igazságtól, a' gazdagságok, tisztek, hatalom, és egyéb effélék, mellyek a' mítéletünk szerént drágák, magok árrával pedig alá-valók. Nem tudgyuk meg-bőchűlleni a' dolgokat, mellyekről nem hírek szerént, hanem tulaydon nemek, s, természetek szerént

kell vélekednünk ,s, senten-
 ztiát mondanunk , semmi olly
 nagyság ninczen azokban mel-
 lyel elménket magokhoz von-
 nyák azon kívül hogy azokat
 Czudálni szoktuk, ugyan-is nem
 azért dicshértetnek hogy kívánná-
 dók volnának, hanem azért
 kívántatnak mert diczér-
 tettek.

XXX. RESZE.

Hogy a' bölch az egész
Világnak Ura légyen.

SEmmi szeréncze; semmi
dolog ki-nem rekeszti a'
bölcsnek czelekedetét,
mind a' két részre kész, a' jók-
nak igazgató vezére, a' gono-
szoknak meg-győzője; így a'
bölcs ha szabad, az gazdag-
ságban, s, ha nem-szabad a'
szegénységben terjeszti-ki az
jószágos chelekedetet: ha le-
het hazájában, ha nem, a' szám-
ki-verésben; ha lehet úgy mint
feiedelem, ha nem, úgy mint
vitéz; ha lehet vastag és egész,
ha

ha nem, erőtlenség; akár mi-né-
mű szerencze kövesse, valaminek
abból emlékezetre-valót té-
szen. Vannak bizonyos vada-
kat szelídítettök, kik amaz igen-
fene állatokat-is, mellyek csak
tekéntetekkel-is rettentik az
embert, igát viselni taníttják
,s, meg-nem elégedvén azzal
hogy fene dűhűségek ki-
vették nyájas társaságokig sze-
lídítettik-meg őket: az Oroszlá-
nynak szájába bocháttya ke-
zeit a' mestere, meg-Czókollya
a' Tigris az őrizője: az Elefán-
tot a' leg-kissebbik szereczen-is
le-térdepleni és kötélén járni
paranchollya: Igy a' bőlch jó
mester az ellenkező gonoszok-
nak

nak meg-szelídítésekre a' fáy-
dalom, szükség, gyalázat, tőm-
llőtz, és szám-ki-vetés mellyek
másokat mindeneket rettent-
nek, a' bölch előtt kedvesek
és szelídek.

XXXI. R E S Z E.

A' lélek szépségével
ékesíttetik a' test.

Vétkezni láttatott énné-
kem a' ki ezt mondot-
ta: kedvesb a' szép
testből származó jóság. *Mert
semmi szépegetésre nincz szükse-
ge, maga magának nagy ékesége,
és a' testét meg-szenteli.*

A' paraszt kalibából nagy
ember mehet-ki, így az alaczó
és otsmány testből-is szép,
ékes és nagy lélek. némellye-
ket azért úgy láttatik ez-aránt
én-nékem, a' természet nem-
zeni, mint-ha a' jószágos che-
leke-

lekedetet minden helyen szű-
letni próbálná, hogy ebből
studhatnók-meg nem a' testnek
urutságától moczkoltatni a' lel-
ket, hanem a' léleknek szépsé-
gével ékesíttetni a' testet.

*Minden állat a' jószágos chele-
kedet által veheti-fel ékeségét:*
a' házat világosnak mondgyuk,
s, az pedig leg-sötétesb éyjel,
a' nap világosságot önt-belé
s, az éy sötétséget: e' kép-
pen ezeknek mellyek mí-től-
lünk ézközőknek mondatnak,
az gazdagságoknak, ékeség-
nek, tiszteteknek, Országnak, és
ez ellen: a' halálnak, szám-ki-
verésnek, rossz egészségnak, fáy-
dalmoknak, és egyéb effélék-
nek,

nek, mellyektől inkább avagy
kevesebbé féltünk, a' jóság
avagy gonofság ad jó
avagy gonosz
nevet.

XXXII. RESZE.

Hogy az embereknek
röllunk-való hívságos ité-
letek meg-vetendők le-
gyenek.

HAmar meg-tetzünk
magunknak ha talá-
lunk olyant a' ki min-
ket jó férfiaknak, okosoknak,
szenteknek mond, helyén had-
gyuk ,s, azont vallyuk magunk
felől : nem elég szünk-meg ke-
vés dichérettel, valamit a' hí-
szelkedés szemérénélkül reánk-
ken, mint-ha meg érdemlett.
tulaydonunk volna ugy kap-
juk: egyet értünk azokkal az
kik

kik minket leg-jóbbaknak és
 bölchebbeknek erősítnek len-
 ni, noha tudjuk őket gyakran
 sokat hazudni, annyira kedve-
 zünk magunknak hogy abból-
 is dicheértetni akarunk, a' mi-
 nek leg-inkább ellene chelek-
 szünk: a' kínzásokban igen
 szelídnek, a' ragadományok-
 ban igen böh-kezűnek, a' ré-
 szegségekben és bujáságokban
 leg-mérettékletesbnek hallya-
 amaz magát mondatni: kö-
 vetkőzik tehát hogy azért nem
 akarunk meg-változni, mert
 leg-jóbbaknak hiszszük magun-
 kat lenni. Alexander. Nagy
 Sándor Király midőn Indiában
 nyargalna, hogy a' végbéli ha-

táros a

sáros nemzetségeket, haddal-
pusztítottáná, egy Városnak meg-
szállásán kerülven a' kő-falo-
kat hogy erőtlen gyenge bá-
tyákat keresne, nyíllal meg-se-
besíttetvén álhatatosán ma-
rada el-kezdett dolgában, an-
nak-utána midőn vére ki-foly-
ván száraz sebének neved-
nék fájdalma, és lovaról le-
fűggő szára izenként el-lan-
kadott-vólna, kényszerítették
meg-szünni: *Minnyájn esküsz-*
nek, ugy mond, hogy Jupiter Isten
fia vagyok, de ez a' seb azt kiált-
ja hogy Ember vagyok: azone-
chelekedgyük mű-is midőn
valakit hívatallya, s, értéke sze-
rent meg-bolondított az hizel-
kedés,

kedés. mondgyuk: Tű ugyan
okasnak mondotok engemet lenni,
én pedig látom melly sok ártal-
mas dolgokat kívánok, még csak
azt-fem értem a' mit az okta-
lan állatoknak a' természet-
szerént-való elégség mutat, mi
légyen az ételnek, mi az ital-
nak módgya még nem-
rúdom,

XXXIII. RESZE.

A' részegségnek utá-
latos vétkérol.

MElly rút dolog (az em-
bernek) többet tölteni
magába hogyszó fér, és
nyomrának mértékét nem tudni!
Melly sokat chelekefsznek a' ré-
zegek mellyeket józanon lé-
ben szégyenlenek! *Semmi nem*
gyéb a' részegség hanem akarat
zerént való bolond-esztelenség:
Használ ez ellen a' Macedóniai
nagy sándor példája, a' ki
Thyrist leg-kedvesb hívét a' la-
szadalom, s, tobzódás közbe ál-
mal verte és meg-értvén gonof-
ságát.

ságát meg-akart érte halni.
 Ki-ás minden gonofságot a'
 részegség és föl-födöz, a' go-
 nosz igyekezetek-ellen-álló
 szemérmetségét meg-veti,
 leg-ottan hogy a' bornak felet-
 téb-való ereje a' szívet el-fog-
 ja, valami gonosz lappangot,
 ki-nyilatkozik, akkor a' vásot
 Czintalan se nyelvét se kezét
 nem tartóztattya-meg, dagad
 a' kevelyben az fel-fualkodás,
 a' kegyetlenben az dühűség,
 az irigben a' gonofság; min-
 den vétek föl-nyilatkoztatik
 és elő-áll; add hozzá ezekhez
 a' maga tudatlanságával két-
 séges nyelvet, és keveysé érthe-
 tő szókat, a' térovázó szeme-
 ket,

ket, révelygő lépéseket, és fő-
nek bódulását, s, szédelgését,
a' héazatok-is mozganak mint-
ha valami forgó-szélről ingat-
tatnék az egész ház, gyótró-
dik a' gyomor-is, mert fel-
forr a' bor és ki-feszítti a' bel-
ső részeket. Gondola - meg
mi - némi Czapásokat tört a'
nyilván - való részegség : Ez
cytette ellenség kezébe az igé-
berős hadakozó nemzetsége-
ket: ez sok esztendők folyása-
 alatt meg-általkodott erővel
bóltalmaztatott kő - keríttefe-
ket nyitott-fel: ez hodított
ridegen hatalom alá sok erős-
nyaku, s, igát viselni nem aka-
ró vakmerőket, ez győzhetet-

len roppant seregeket szelídít-
tett-meg borral: *Alexander*
annyi utak, annyi hartzok,
annyi telek mellyeken meg-
győzvén az időknek és helyek-
nek nehéz alkalmatlanságok
által-ment, annyi idegen he-
lyekből-folyó vizek, annyi tē-
gerek veszedelemnélkül bo-
czátották-által, az *italban*-va
mértékletlenség és az *Hercule*
erővel bíró halálos pohár el-te-
mette. Michoda dichőség hogy
fok fér beléd? ha tiéd volt az
győzedelem, és a'te kőszöngé-
tésidet az álomtól ágyba nyo-
mattatott okádozók meg-vet-
vén el-nem fogadták, ha anny
lakadalmokban jelen lévén
egészsé-

egésségesen fenn-maradtál: ha
nagy erőddel mindeneket
meg-győztél, ha senkibe annyi
nem fér mint te-beléd,
meg-győzettel te-is
a' hordótól.

XXXIV. RESZE.

A' léleknek poroncho-
lattyával, a' testnek szol-
gálattyával kell-él-
nünk.

A'bólch mondgya: min-
den Király szolgáktól
,s, minden szolga kirá-
lyoktól származik ; Minn-
ezeket a' régi külömbség ele-
gítetre őszve és a' szerencze-
forgatta föl ,s, alá.

*Kichoda tehát fő-nemből- vala-
nemes ? A' ki természet szerén-
jószágos chelekedetekre haylándok
Magadtól kéry immár tanás-
czot, ha soha szomorú nem-
vagyv*

nagy, s, semmi reménség nem
 szollya szívedet a' jövendő-
 k-vaio várakodással; ha éjel
 s nappal egyenlő-képpen
 etzik ő-magának föl-emelt,
 íved, el-érted az emberi jó-
 ak sommáját, de ha a' győ-
 yörúségeket kívánod, tud-
 yad hogy olly távól jár tő-
 ed a' bölcheség melly távól
 öröm, a' tisztek, s, böchüle-
 tek között aző örömet keresed
 mellyet az nyughatatlan szor-
 salmatóságok közt: minnyá-
 an, mondom, örökre igye-
 keznek de holl talállyanak
 ságy és állandó örömet, nem
 udgyák: amaz a' lakadal-
 mokból és bujaságból: amaz
 I 3 a'ke-

a' kevélységből és környező
 álló árvák, s, alatta-valók fo
 regéből, amaz barátságos, o
 más a' szabad tudományok
 nak híuságos mutogatásáb
 ,s, femmi értelemnélkül-val
 írásból, mind ezeket a' ham
 és rövid gyönyörűségek cza
 lyák-meg, mint a' részegs
 melly egy orabeli víg bolone
 ságért hoszszu ideig-való un
 lommal fizet, ,s, mint a' tapp
 solás és az szerenchés dolgollo
 nak ki-kiáltásában-való ke
 vezés, melly nagy szorgalm
 tofsággal kerestetvén és talan
 ratván el-múlik. Ezek a' m
 lyeket ugy kívánsz mint ha víg
 ságot és gyönyörűséget volnán
 adandók, fájdalmidnak okai.

XXXV. RESZE.

A' mi hasznos elő-menetelünknek az ellenkező dólgoiban kell-nevekedni.

HA bóldog akar sz lenni, ha jó hittel jó férfi, ne bánd, utállyon-megtéged valaki, és bolondnak-is engedd magadot valakitól látatni, valaki téged meg-akar utálni tégyen borszszuságot-is, te pedig semmit nem szenvedsz, *Czak a' Iószágos-chelekedet légyen veled.*

Miért chudálsd hogy égettetni, sebesítettetni, meg-kötőz-

tetni, s, ölettetni hasznos? A
 fajtalanok büntetés az mérte-
 letesség, a' rest-tűnyának, gyöt-
 rem helyet esik a' munka: a' ked-
 vén-élő gyenge szánakodik az
 szorgalmatos-serényen, a' benyél-
 lustának kínzás az tanolás: azon-
 képpen ezeket a' mellyekre,
 minnyájan erőtlenek vagyunk,
 nehéz és viselhetetlen dolgok-
 nak hiszszük, el-felelkezvén,
 arról melly nagy kín legyen.
 fokaknak bornélkül lenni,
 avagy verradtakor fel-kelni,
 nem ezek nehezek hanem mi
 vagyunk mezíttelenek és erőt-
 lenek: Nagy szível-kell a' nagy
 dolgokról ítéletet tenni, egyéb-
 aránt a' mi vétünk azok vétké-
 nek

nek láttatik lenni: így némelly leg-igyesb állatok midőn a vízbe bocháttatnak, horgas görbe és előb el-törött formát mutatnak a' nézőknek: nagy része az elő-menetelnek elő-menni akarni.

Siefsünk, s, így végezetre jó-tétemény-gyanánt lésszen életünk, egyéb-aránt mulatozás, s, nem akár-mi-némű pedig, hanem az undok otzmány dolgok között forgolódnak mulatozása. Azt chelekedgyük hogy minden idő miénk legyen, nem lésszen pedig, hanem ha elsőbben magunk kezdünk magunké lenni. Mikor történik hogy minden kívánságinkat,

meg-győzvén és hatalmunk
 ,s, akaratunk-alá hódítván
 imez szóval élhessünk! *Meg-*
győztem, azt kérde-d-è kit győz-
tem-meg? Nem a' Persiai né-
 pet, sem a' Medusok erejét, sem
 azt ha mi hadi-erő fekszik
 Dátzia országon túl, hanem
 a' fősvénységet, az kevély ki-
 vánságot, és a' halál félelmét,
 melly a' nemzetségek fölött
 való győzedelmeket meg-
 győzte.

XXXVI. RESZE.

A' gonosz emberek ki-
öltöznek az emberi ter-
mészetből.

Minden vétkek a' termé-
szet-ellen harcolnak,
mind el-hadgyák az igaz
rendet: ez a' bujaságnak szán-
szándékkal-való Céllya hogy
viszszá-fordúlt dolgokban ör-
vendőzzön, és ne csak el-ál-
lyon az igazságtól, hanem
ugyan leg-távólb mennyen:
rút a' ki midőn a' nap magos-
sán föl-ment fél-álmosan he-
ver, a' kinek verraasztása délkor
kezdődik, és még-is ez sokak-
nak

nak haynal-gyanánt vagyon:
vannak a' kik az éy-nek és
napnak tisztit föl-forgattyák,
és nem előb nyíttják-föl a'
tegnapi részegség-miát meg-
nehezült szemeket, hanem mi-
kor az étfzaka kívánni kezdet-
te, illyé azoknak állapattyok,
kiket a' természet mí-alánk
tévén ellenünk fordított;

Zugásával serkentett-fel

Minket az nap fel-támadván,

De azoknak igen késén

Gyújtott gyertyát piroskodván.

Illyen ellenkező ezeknek nem
tartománnyok, hanem életek,
olly bódogtalan emberek
mint az éjeli madarak, noha
bor-

borban és kenetben töltik-el
sötétségeket, noha sok vesze-
delmekre főzött robzódások-
ban forgattyák-fel vigyázásra
adatott egész idejeket, de nem
vendégeskednek, hanem az ha-
lál előtt meg-hóltaknak, nap-
pal szörzenek tort magoknak.
A' madarak, mellyek vendég-
ségekre készíttetnek, hogy iz-
gatásnélkül könnyen hízza-
nak, sötétes helyen tartatnak,
így minden gyakorlásnélkül
heveruén el-fogja a' puffadás
túnya testeket, és a' magas ár-
nyék alatt puha kővérség te-
li-el: de ezeknek testek, kik
magokat a' ferétségnek adták
undokoknak láttatnak, mert
tud.

tudnia illik nem szob színűek
 mint az betegségtől el-halo-
 ványodottak: el-lankadván és
 ősz-tővéredvén feiérlenek, és
 még éltekben el-hólt a' hú-
 sok. Ezt mind-az-által leg-
 kissebbik gonosznak mondha-
 tom ő benne, mennyivel töb-
 betétség a' szívekben? amaz
 magában meg-tompúlt, s
 amaz vaklani kezdett. Nem
 láttatnak-è te-néked termé-
 szet-ellen élni kik az Aszszó-
 nyokkal el-változtatták kön-
 rósóköt? Nem élnek-è ter-
 mézet ellen a' kik télben ró-
 sát kívánnak, és a' meleg vi-
 zek táplálásával, s, a' meleg-
 nek a' téliekhez-való alkal-
 maz-

mazzatásával tavaszi virágokat
Czinálnak? Nem élnek-è ter-
mészet ellen az kik a' leg-ma-
gosb tornyokon plántálnak
gyümölcsös kerteket? az kik-
nek erdejek házok héazattyán
és tetején ingadoznak? onnan
eredvén gyűkerek a' hová te-
rejek-kel-is alig értek-vólna?
Midőn mindeneket a' termé-
szet szokása ellen akarnak ren-
delni, utóllýára mindenestől
el-hasonlanak tőle. Fénlik az
álom ideje, Czendefség vagyó,
most nyughatatlánkodgyunk,
most hordoztáffuk magunkat,
most tobzódgyunk ,s, ebél-
lyünk; Mayd-meg verrad el-
közelget a' világosság, most
van

van ideje a' vaczorának, nem kell azt chelekednünk a' mit az köz nép: rút dolog az törött és közönséges úton járni; a' közönséges nap mint sajátunk minékünk engedtettség: halottak-gyanánt tartom ezeket, mert ugyan-is melly távol vannak a' nyilván keserves temetéstől az kik fáklyánál és gyertyánál élnek?

Ugy tetszik én-nékem hogy ennek az nyavalyának legnagyobb oka, a' közönséges életnek meg-únása; *tartsuk meg azért azt az utat, mellyet a' természet adott előnkbe és abból ki-ne térjünk;* Valakik az ellen

len szöpelkednek ninczen,
azoknak külömb életek mint
az kik a' víz ellen evez-
nek.

XXXVII. RESZE.

Miben állyon az embernek igaz bóldogsága.

A ' leg-nagyobb jót a' szíven helybeztessük, ki-auúl ha a' mi leg-jób részünk-ről a' leg-gonoszbakra méggyé által, és az érzékenségekre vitetik mellyek serénybek a' néma elő-állatoknál. *A' mi bóldogságunknak sommáját nem-kell a' testben helybeztetnünk.* Azok az igaz jók mellyeket az okosság ad, az álhataróssak pedig és az örökké-valók a' mellyek el-nem eshetnek, se el-

el-nem fogyhatnak sőt meg-
sem kissebírhetnek; a több jók
csak vélekedéssel jók, és kö-
zönséges nevek vagy on ugyan
az igaz jókkal, de a' jónak
tulaydonsága nincz azokban:
továbba tudgyuk azokat rab-
jainknak lenni nem részeink-
nek, legyenek nálunk, de ugy,
hogy meg-emlekezzünk azo-
kat magunk kívül lenni, ha
nálunk vannak-is, a' magunk-
alá vettetettek és olly alacson-
dolgok közé számláltassanak
mellyekért senkinek föl-nem-
kell magát emelni.

Mert mi lehet valakitól na-
gyob bolondság mint abban
tetzeni magának a' mi nem
tulay-

tulaydona? Távozzanak-e
 mind ezek tőlünk, ne ragad-
 gyanak hozzánk, hogy ha el-
 vitetnek, mindé magunk szag-
 gatása, s, faggatása-nélkül
 mennycnek-el: kémélue él-
 tyünk azokkal mint az nálunk
 le-tétettekkel és tőlünk el-me-
 nendőkkel. Ama *Mégarabéli*
 bölcz tanító *Stilpo* midőn ha-
 záját, gyermekit, feleségét el-
 vesztvén maga egyedül, de-
 szerenchésen, menne-ki a' tűz
 kőzül, kérdetvén (*Demetrius*
Poliorcetes től) mit vesztett-vól-
 na-el? Minden jóvaim, ugy
 mond, magammal vannak:
 tudnia illik: Az, Igazság, Al-
 batatosság, Mértékletesség, és
 Okos-

Okosság, ha kinek, úgy mond,
a' maga jövai nem láttatnak
bóhségeseknek, bár ez egész
világnak Ura legyen-is, de
nyomorult. Nyomorult, va-
laki magát leg-bóldogbnak
nem itéli, ha e' Világnak
poronchol-is.

XXXVIII. RESZE.

Az vétkek valóságosan el-távoztatandók mi-nek-előtte a' halál reánk rohannyon.

HAmis ez a' sententia: senki más képpen ki-nem-múlik ez életből, hanem a' mint született: rosszabbak halunk meg hogy sem születünk: a' mi vétkünk ez nem az természeté, panaszkodhatik a' természet ellenünk, mondván: mi dolog ez? hitetlenségnekül, félelemnekül, babonánakül, és egyéb dög-leletes mirígnélkül nemzettek-
lek

lek titeket: a' mi-néműek bé-
jöttetek, olyanok mennye-
tek-ki.

*Erti a' bölcheséget, ha ki olly
bátran hal-meg, a' mint születik,
mí pedig ottan ha veszedel-
münk érkezik, rettegünk, se-
szívünk se álhatatos színünk,
húllanak haszontalan köny-
hullátásink. Mi lehet rútab-
dolog mint a' bátorságnak
azon küszöbén szorgalmatos-
kodni! Ez az oka hogy min-
den jóktól üressék lévén, az
életnek kívánságában mun-
kálkodunk: Senki nem gondol
azzal melly jól, de azon törődik
melly sokáig éllyen, holott min-
deneknek meg-töríénhetnék hogy
jól*

188 *Keresztyén Seneca.*

jól éllenek, senkinek pedig, hogy
sokáig. Rosszszül élnek a' ki-
mindenkor élni kezdnek, mi-
vel-hogy mindenkor készület-
len az ő életek, nem lehet
pedig kész a' halálra, az ki ál-
hatarossan élni nem kezd; azt
kell chelekednünk mint ha ele-
get éltünk-vólna. Akkor kezd-
nek némellyek élni, mikor meg-kell-
szűnni ha ezt chodának itéled,
mást mondog mellyet inkább
Czudály: Némellyek előb szűn-
tek-meg hogy-sem kezdettek élni.

Az egy örök Istennek
légyen dichóság,
Vége.

*Azoknak Laistroma
mellyek e' könyveczkébe fog-
laltatnak.*

I. Első Része. Egész életünk-
nek buzgósággal-va-
ló meg-jóbbíttásáról.
folio I.

II. Része. A' pusztának és
chendeségnek szerel-
meről. fol. 3.

III. Része. A' halálról- való
élmélkedésről. fol. 7.

IV. Része. Az ellenkező
dolgoknak hasznos-
váltáról. fol. 10.

K

V. Ré-

Laistrom.

- V. Rész. A' hiuságos és világi tudomány ellen.
fol. 16
- VI. Rész. A' magad megismeréséről. fol. 22
- VII. Rész. A' lelki ismerésnek mindē-napi származtatásáról. fol. 28
- VIII. Rész. A' rendetlen indulatoknak meg-győztetéséről. fol. 29
- IX. Rész. Mi-képpen tartsd a' békesség és barmérség.
fol. 32
- X. Rész. Az emberi nyelvmorv.

Laistrom.

moruságról - való elmélkedésről. fol. 35.

X I. Rész. A' jóknak barátsága kívánságáról. &c. fol. 39.

XII. Rész. Az magad megtagadásáról. fol. 48.

XIII. Rész. A' mennyei dolgokról való elmélkedésről. fol. 52.

XIV. Rész. Az ellenközések közöt- való álhatalatosságról. fol. 56.

XX V. Rész. Az életnek rövid-vóltáról. fol. 61.

XXVI. Rész. Az örök boldog-

Laistrom.

dogság kívánságáról;
és ez életnek nyomorúságiról. fol. 67.

XVII. Rész. A' szíunek
egyenlőségéről, minde
az szerenczés, s, minde
az ellenkező dolgok-
ban. fol. 75.

XVIII. Rész. A' külső dol
gok ragadozásának
el - távoztatásáról.
fol. 800

XIX. Rész. A' belső béke
ségnek meg - nyerésé
ről. fol. 832

XX. Rész. Csak a' józsa
gos a

Laistrom.

gos chelekedet böl-
dogítt ez életben..

fol. 87.

XXI. Rész. Az időnek
hasznos el-töltéséről.

fol. 98.

XXII. Rész. Az haragnak
gonofsága mi-képpen
gyomláltaffék-ki? f. 102

XXXIII. Rész. Hogy az
igaz szegénység nagy
jóknak szűléje legyen.

fol. 112.

XXIV. Rész. Ez életnek
nyomoruságiról és
nyavalyáiról. fol. 121.

K 3

XXV.

Laiſtrom.

XXV. Rész. Azoknak vak-
ságokról kik ez életet
gyönyörűségben töl-
tik-el. fol. 125::

XXVI. Rész. Hogy az em-
ber Czupán Czak az
okossággal előz- meg-
minden teremtet al-
latokat. fol. 133::

XXVII. Rész. A' jószágos-
chelekedetekkel fel-
ékesítettett szabad el-
mének méltóságáról.
fol. 137.

XXVIII. Rész. A' fősvény-
ségtől leg-több go-
nosz-

Laistrom.

noszságra hányattat-
nak az emberek.

fol. 144.

XXIX. Rész. Hogy az em-
berek nagyra-bőchül-
lik az alá-való dolgo-
kat.

fol. 149.

XXX. Rész. Hogy a'bőlch
az egész világnak Ura
légyen.

fol. 153.

XXXI. Rész. A'lélek szép-
ségével ékesíttetik a'
test.

fol. 156.

XXXII. Rész. Az embe-
reknek röllunk-való
hiuságos itéletek meg-

K 4

veten-

Laistrom.

vetendők. fol. 159.

XXXIII. Rész. A' részeg-
ségnek utálatos vétké-
ről. fol. 163.

XXXIV. A' léleknek poron-
cholattyával, a' testnek
szolgálatyával kell-
élnünk. fol. 168.

XXXV. Rész. A' mi hasz-
nos elő-menetelünk-
nek, az ellenkező dol-
gokban kell-neveked-
ni. fol. 171.

XXXVI. Rész. A' gonosz
emberek ki öltöznek
az Emberi természet-
ből.

Laistrom.

ből. fol.175.

XXXVII. Rész. Miben áll-
lyó az embernek igaz
bóldogsága. fol.182.

XXXVIII. Rész. Az vétkek
valóságosan el-távoztatandók minek előtte a' halál teánk rohannyon. fol.186,

V E G E.

